AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Hükûmet için TEK ÇIKAR YOL

(Basım: A — 11097) — 073

AKİS

Sayı: 494 Cilt: XXVIII Yıl: 10 HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin TokeR
Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı : Metin Toker Atillâ Bartınlıoğlu, Güneri Civaoğlu, Egemen Bostanca ve Erdoğan Kıral (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan. Tüli Sezgin, Binin Anter, Hüseyin Korkmazgil — Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — Musiki.: İlhan K. Mimaroğlu Tayınlar: İlhamı Soysal — Sinema: T. Kakınç — Spor: Vildân Aşir Savaşır.

Resim
Ali Parmakeril

Fotoğraf
Sungar Taylaner

Klişe

Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel: 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 22

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25. nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları
Santimi 20 lira

3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer
Devintes Ticaret ve Sanayi Koll. Şti. Matbaası
Basıldığı tarih
13.12.1963
Fiati 1 Lira

Kendi Aramızda-

Sevgili AKİS Okuyucuları

Koalisyon konusunda, en ziyade partilerin' kararsız, samimiyetsiz tutuma yüzünden aklı fikri karışanlar bu hafta AKİS'in YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarının en geniş kısmını işgal eden "Koalisyon" başlıklı yazıyı okuduklarında hadiselerin içyüzünü göreceklerdir.

Gerçekten, bütün bu bir hafta içinde gazetelerin ne başlıkları, ne haberleri birbirini tuttu. Bunda, gazetecilerin hiç kabahatleri yok değildir. Meselâ, en ciddi diye bilinen gazetelerden Milliyet salı günkü sayısında, haber metninde C.H.P. Grupunun şu kararını aynen bildirmiştir:

"Hükümet teşkili bizim dışımızda tecrübe edilmelidir. Biz Koalisyon Hükümetlerini tecrübe ettik, bu tecrübelerin üzerine yeni bir unsur ilave edilmeden hükümet teşkilini üzerimize alamayız. İlk önce böyle bir hükümet teşebbüsü bizim dışımızda ciddi olarak yapılmalıdır. Bu yapılmadan hükümet teşkilini üzerimize alamayız."

Şimdi, ciddi gazetenin bu habere koyduğu başlığa bakınız: "Kesin karar : C.H.P. Hükümet kurmuyor". Halbuki "az türkçe", kararın mânasının bu olmadığını anlamaya yetecek ve artacaktır, bile.. Ama, gazeteciler de nazlanan, oyun yapan, kendilerini herkesten akıllı sanan particilerden öylesine bezmişler, söylediklerinin gerçek mahiyetini anlamaz olmuşlardır ki bir noktaya, kadar yanlışlıklara hak vermemek imkânsızdır.

Bütün bu düğümler ve meçhuller, bu sayıda bulacağınız "Koalisyon" yazısında ışığa kavuşturulmaktadır. Koalisyon çalışmaları sırasında her partide cereyan eden ve suyun altında kalan hadiseler de, hadiseleri yaratan kahramanlarla birlikte suyun yüzüne çıkarılmaktadır.

Bu hafta dikkatle okunması gereken bir başka yazımız "Haftanın İçinden" başlıklı yazıdır. Çok kimse, bu yazıda kendi öz fikirlerinin ve hislerinin ifadesini aynen bulacaktır.

Saygılarımızla,

AKİS

İçindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

İhaleler — Türkiyede Vehbi Koçun, milyonlara sahip bulunduğundan dolayı her şeye kadir olup olmadığı hususu şimdiye kadar bir konuda cevap beklerken bugün konuların, adedi ikiye yükselmiştir. Meşhur Lokomotif Hikâyesinin, "Türkiyede istediği ihaleyi Vehbi Koç alır" tafrası General Motors önünde General Electric'in mağlûp olması üzerine bozulunca yaratıldığı artık herkesin malûmudur. Bütün gürültünün. Demiryolları tarafından hazırlanıp Amerikan Yardım Heyetine gönderilen "Satınalmanın mucip sebebi"nin, bir yolu bulunmak suretiyle geri aldırılması noktası etrafında koparıldığı da bilinmektedir. Ama gayretler arzulanan neticeyi vermemiş. Meclis ekseriyeti bir Meclis Tahkikatı için sebep görmeyince muamele durdurulamamıştır.

Bu hafta, hadisenin yaratıcılarından Memduh Erdemin Ulaştırma Bakanı İhsan Şeref Duranın makamından çıkarken görenler gayretlerin de durmamış bulunduğunu anlamışlardır. Mecliste illâ ihalenin bozulması için adeta bir kayıp firma temsilcisi celâdetiyle savaşmış bulunan Memduh Erdemir, artık hiç bir ilgisi kalmaması gerektiği halde Dura ile "Lokomotif İşi"ni görüşmüştür. Bu husus, bir AKİS muhabirine bizzat Bakan tarafından açıklanmıştır. Bakan AKİS muhabirine, "Satınalmanın mucip sebebi"nin geri aldırılması için kendisinin hiç bir teşebbüste bulunmayacağını ve AID'nin bu raporu son derece esaslı şekilde tetkik ettirdiğini bildirmiştir. Hakikaten AID, meselenin Türkiyede aldığı önem üzerine bu mucip sebebi kendi makine mühendislerine havale etmiş, onlar kendilerini kâfi derecede yetkili görmeyerek - bizim Meclis Güllerinin kulakları çınlasın! - cer mühendislerinden müteşekkil bir heyetin **daha** teşkilini istemişlerdir. Bu haftanın ortasında GM firmasının mümessiline gelen, fakat sıhhat derecesi henüz kesin şekilde teyit olunmayan bir telgrafa nazaran AID'nin incelemesi bitmiş ve netice,' Türkiye Hükümetine bildirilmek üzere halen Amerikada bulunan AID'nin Türkiye temsilcisi Mr. Stuart Van Dyke'a tebliğ olunmuştur.

İş bu safhadayken ve "Satınalma mucip sebebi"nin tatminkar olup olmadığı en teknik ve tarafsız bir komisyonca karara bağlanmışken veya bağlanmak üzereyken bunu geri aldırtmaya "Türkiyenin her şeye kadir adamı"nm gücünün yetip yetmeyeceği bugünlerde belli olacaktır.

General Electric, şu **sırada** Türkiyede iki ihaleyi

Vehbi Koç — İhsan Şeref Dura — Memduh Erdemir
Yeni tip *bir sandviç*

daha fiilen kaybetmiş durumdadır, ama neticenin ilânının geciktirilmesi o konuda da birtakım gayretlerin sarfedildiği endişesini uyandırmaktadır. İhalelerden biri İstanbulun elektriğini ilgilendiren Ambarlı Santralı İhalesi, diğeri Sanyar Santralı İhalesidir. Bunların ikisinin de, 31 milyon dolar civarındaki bedeli gene AID tarafından verilmektedir.

25 milyon dolar kadar tutan Ambarlı Santralı İhalesinin teklifleri 4 Kasımda açılmıştır. Görülen, ihaleye katılan iki büyük firmadan Westinghouse'un General-Electric'e nazaran yüzde 6 nisbetinde ucuz fiyat teklif etmiş olduğudur. Westinghouse'un diğer şartlarının ve bu arada randıman konusundaki durumunun da daha avantajlı bulunduğu anlaşılmıştır. General Electric, daha sonra, bir hayır sahibi tarafından yapılan ikaz üzerine randıman konusundaki durumunu biraz' daha iyileştirmiştir. Ancak, Etibankın müşavir firması olan Stearn-Roger firması teklifleri inceledikten ve firmalarla görüştükten sonra Etibanka Türkiyenin menfaatinin Westinghouse'un teklifi olduğunu resmen bildirmiştir. Ancak, netice hâlâ açıklanmamıştır. Stearn-Roger firması, mesaisi için Etibanktan müddetli para aldığından 10 Aralıkta Etibanka telgraf çekmek lüzumunu hissetmiş ve "Ne oldu?" diye sormuştur. Zira firma işinin bittiği kanaatindedir ve Etibanktan daha uzun bir müddet için bedel talep etmek istememektedir.

Sanyar Santralı İhalesinin teklifleri ise 15 Ekimde açılmıştır. Görülen orada da westinghouse'un yüzde 12 nisbetinde ucuz fiyat verdiğidir. Diğer teknik şartlarda da aynı firma General Electric'e nazaran üstünlük göstermiştir. Sadece gecikme tazminatı noktasında Etibank günde 3 bin dolar istediği ve bunu General Electrik kabul ettiği halde Westinghouse umum bedelin yüzde 2'sini teklif etmiştir. Etibankın Teknik Kurulu meseleyi incelemiş ve oybirliğiyle, 3 bin dolar tazminatı kabul ettiği takdirde ihalenin Westinghouse'a verilmesi için karar almıştır. Ancak, nedense, bu husus westinghouse'a uzun bir süre duyurulmamıştır. Her halde, Ambarlı Santralı İhalesinde General Electric'e randıman konusunda duruaramı düzeltmesi için imkânı hemen veren hayır sahibi bu sefer küçük parmağım dahi kaldırmamıştır. Buna rağmen Westinghouse durumu öğrenmiş ve hem Etibanka doğrudan doğruya, hem de Etibankın o işteki müşavir firması Burns-Roe vasıtasıyla 3 bin dolar tazminatı kabul ettiğini 8 Aralıkta bildirmiştir.

Her halde, her üç ihalenin seyri dikkatle takip edilecek bir önemde gözükmektedir.

Dünyadan Akisler

vatıkan — Bir süredir önemli yenilikler geçirmekte olan Katolik dünyasında bu hafta içinde de yeni gelişmeler oldu. Vatikandan yayınlanan bir tebliğle, Papa VI Paul'ün İsanın doğduğu yerlere bir gezi yapacağı açıklandı. Bu gezi, yakın tarihte, bir Papanın dış ülkelere yapacağı ilk gezi olacak. Diğer yandan, Papanın bu gezi sırasında bin yıldır parçalanmış olan hristiyan birliğini yeniden kurmak için görüşmeler yapacağı da söyleniyor. Bu arada, Ortodoks kilisesi liderlerinden Patrik Athenagoras, bu görüşmelere girişmek üzere Filistine gitmeye hazır olduğunu açıklamış bulunmaktadır. Fakat yüzyılların getirdiği ayrılıkların öyle, bir kalemde giderilmesi beklenmemelidir. Nitekim bütün Ortodoks liderlerin Athenagorasla aynı görüşü paylaşmaları bu gerçeği açıkça ortaya koyuyor.

A.B.D. —— Porto Rico'dan gelen bir jet yolcu uçağının Baltimore'dan ayrıldıktan sonra yıldırım çarpmasıyla düşüp yanması üzerine seksen kişi öldü. Olayı görenler, dehşet içinde, bir ateş parçasının üzerlerine düştüğünü sandıklarını anlatıyorlar. Bu kaza üzerine, bu yıl içinde düşen uçakların sayısı biraz daha kabardı, uçak kazasında ölenlerin sayısı da biraz daha yükseldi. Bu durum, uçak şirketlerini büyük bir endişeye düşürmüş bulunuyor. Çünkü, yolcu sayısındaki azalma hergün biraz daha kendini hissettiriyor.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl: 10 14 Aralık 1963 Sayı: 494 Cilt: XXVIII

YURTTA OLUP BİTENLER

İsmet İnönü C.H.P. lilerle
"Günah benden gitti!"

Millet

İnönü fobisi!

Hükümet buhranlarının hiç faydası olmadığını sananlar, bu hafta cereyan eden hadiselere baktıklarında, senece şüphe yok bu fikirlerini değiştirmiş olmalıdırlar. Bu buhran bir çok "lider"in çapım, değerini ve görüş açısını milletin gözleri önüne sermek bakımından tarifsiz faydalar sağlamıştır. Bunlardan bazılarının ta yüreklerine işlemiş "İnönü Kompleksinin tam bir aşağılık duygusu halinde olduğu da böylece ortaya çıkmıştır.

Bu "lider"lerin 'memleket menfaati" diye tavsiye ettikleri şey İnönünün işbaşından uzaklaştırılmasıdır. Yani memleketin zararını İnönünün işbaşında kalmasında görmektedirler.

Tamamile haklarıdır ve kendilerine hiç bir şey söylemek kimsenin aklından geçmemelidir.

Ama, devam ediyorlar: "Memleketin bu menfaatinin sağlanmasına C.H.P. ve İnönü yardımcı olmalıdırlar!"

Haydi, C.H.P. yi de anlayalım. Nihayet İnönü C.H.P. demek değildir. Fakatı İnönünün kendisinden kendisinin işbaşında bulunmasının memleket için zarar olduğunu kabul' etmesini istemek biraz yüzsüzlük gibi gelmiyor mu? Memleketin İnönüsüz de idare edilebileceğinin ispatım istiyenler, bunu demokratik rejimin şartı olduğunu söyleyenler hemen ekliyorlar : «Bunu yapsa yapsa İnönü yapar!" Eee, bunu yapsa yapsa İnönü- yapsa, bu hiç demokratik rejimin şartı olur mu? Bu, İnönünün şartı olup, çıkar.

Hükümet buhranından çok bu sözlerin kendisi, bu hafta İnönünün niçin işbaşında olduğunu göstermiştir. İnönü, demokratik rejim içinde bir kalkınmanın tek imkânını teşkil ettiğinden dolayı "vazgeçilmez adam" durumundadır. Bir grup vardır, demokratik rejimi bir menfaat dağıtma şirketi sanmakta, onu hiç bir esaslı meseleye el sürmeksizin mevcut pastadan en büyük hisseyi bir küçük zümreye tahsisin yolu diye görmektedir. Bir başka grup vardır, kalkınmanın ve köklü reformların ancak "Karar verdik, icra ettik, bitti" metodu île gerçekleşebileceği inancındadır. Bunların ikisi de, hayallerini hakikat haline sokma fırsatını heyecanla aramakta, bunun için akla gelen her propagandayı yapmakta ve karşılarında başlıca mani diye de İnönüyü görmektedirler. Şimdi "İnönüden kurtulmuş bir hükümetin kurulabilmesine C.H.P. den ve İnönüden yardım" talebini, hiç fütursuz açıktan yapanlar bunların birinci grupudur. İkinci grupun da "Ah, bir olsa da günlerini göstersek" diye ellerini uğuşturmakta olduğundan kimsenin şüphe etmemesi lâzımdır.

Ama İnönüye "Yardım et de, senden kurtulalım!" demek..

Pes, doğrusu.. Maşallah, iyi yüzsüz olmuşuz!

HAFTANIN İÇİNDEN

Bunlar, adamı deli ederler!

Metin TOKER

Sanki C.H.P liler politikanın sarmimiyetsizlik, ayak oyunu, rakibi açmaza düşürmek, sağ gösterip sol vurmak olduğunu millete ve bilhassa memleketin sağlam kuvvetlerine ispatta ötekilerden geri kalmamanın telası içindedirler. C.H.P. liler inanmaktadırlar ki A.P. nin de- Mecliste bir hükümet kurması imkanı yoktur. CHP. liler inanmaktadırlar ki 1961'den bu yana Türkiyede bir yol tutulmuştur. CHP. liler inanmaktadırlar ki ilk koalisyonla parlemanter rejimi başlatan, ikinci koalisyonla plânlı katlanmayı toplumun temeli yapıp bunun icabı olan fikirleri biç olmazsa esas itibariyle kabul ettirten İnönü şimdi üçün cü merhaleye, yani ana reformlara sıranın geldiği inancındadır.CHP. liler inanmaktadırlar ki işin sonunda CHP. nin etrafında bir ekseriyet teşekkül edecektir ve üçüncü koalisyon İsmet Paşanın başkanlığında kurulacaktır. O halde CHP. lilerin "Önce ötekiler denesin..." ini tadsız bir nazlanmadan, pek açık alaturkalıktan ve aklıevvellikten başka şekilde vasıflandırmak imkânı var mıdır? Eğer iktidar İsmet Paşadan başka birine teklif edilirse, İsmet Paşaya ve C.H.P. ye karşı yöneltilen "süngülerin gölgesinde hükümet ediyorsunuz" ithamı kalkacakmış...

Lâf!

Bu, C.H.P. ye karşı yöneltilen "dinsizlik" ithamının esidir. C.H.P radyoda her gece mevlit okutsa "C.H.P. dinsizdir" propagandası devam edecektir. Ama C.H.P. ye, laik olduğundan dolayı bağlı kütleler radyoda her akşam mevlit dinleyince "Bu C.H.P. ye de lanet olsun!" deyip kendilerine başka sevgili arayacaklardır.

Bugün nenin ispatçısıdır C.H.P.? Şu ekonomik görüşün veya bu sosyal anlayışın mı? Hayır. C.H.P. bir az gelişmiş memleket olan Türkiyede kalkınmanın demokratik yolla kabil bulunduğunun ve bu memleket Türkiyenin seviyesindeyse demokratik yoldan başka bir yolu toplumun kabul etmeyeceğinin ispatçısıdır. Az gelişmiş Türkiyenin gelişmiş zümrelerine politikanın mutlaka samimiyetsizlik, ayak oyunu, ötekini açmaza düşürmek, sağ gösterip sol vurmak mânasına gelmediğini, açık ve kararlı, cesur politikacının dertlerin üstesinden gelebileceğini anlatmak ödevini, sırtına almıştır. Kendilerine ilerici adını vermiş bulunanların sadece kendilerinin bildikleri iddiasında bulundukları bütün dertleri C.H.P. bilmektedir. Bunların mantıkî ve tek çaresi konusunda da hiç hayâl etmemektedir. Bu memleket, kudret ölçüsü esas alınmak suretiyle daha çok vergi verecektir. Bu memlekette millî gelir daha âdil tarzda dağılacaktır. Bu memlekette. Tarım Reformu adı altına gizlenmek ihtiyacını duymayacak bir Toprak Reformu yapılacaktır.

Bunlar demokratik parlemanter sistem içinde yapılabilir mi, yapılamaz mı? Diyorlar ki: "Yapılamaz!" Diyorlar ki: "Yok tarihi determinizm, yok hadiselerin oluşu, yok diğer emsaller yapılamıyacağının delilidir." C.H.P. diyor ki: "Yapılır!" Türkiye bu dar geçitten geçmenin çabasındadır. Böyle bir anda ermeni gelini gibi kırıtmanın faydasını söyler misiniz?

Nedir senin fikrin? Şu, şu, şu.. İlk iki koalisyonla parle manter rejimi başlatmak ve plânlı kalkınmayı toplumun temeli yapmak görevini başardığını söylüyorsun. O halde, yeni hedefleri gerçekleştirmek için kollarını adam gibi sıvasana Cumhurbaşkanın elbette ki Hükümeti kurma görevini önce C.H.P. ye verecektir. Mecliste CH.P. nin sandalya sayısı 175'tir, onu en yalandan t a k i p eden A.P ninki ise sadece 145. Nitekim Gürsel bu en basit demokrasi usulünü gözlemiş ve icabını yapmıştır. Bu görev sana verilince çık ortaya ve görüşlerini hem Meclise, hem memlekete söyle. Bak nasıl itibar göreceksin, bak nasıl ciddi bir parti olarak güven telkin edeceksin.

Hangileridir, lüzumlu ve şart saydığın reformlar? Açık açık ve bir bir bildir. Temaslarım, istişarelerini yap. Mecliste bir ekseriyet buldun mu, kabineni kurara işe başlarsın. Yok, ekseriyet bulamadın. "Benim fikirlerim bunlar. Bunları tatbik için kâfş kuvvetim yok" dersin, emaneti Cumhurbaşkanına iade edersin. O da gene demokrasinin usulü neyse, ona göre bir başkasını görevlendirir. Yeni görev sahibi kendi kafasma uygun ekseriyeti bulur, iktidarı alır. Sen de karşısında muhalefetini yaparsın. Yeni görev sahibi de kabineyi kurmayı başaramazsa, nihayet buhran seçmenin önüne çıkmakla halledilir. Yeni Meclisin yeni teşekkül tarama göre vaziyetini alırsın.

Ama, hayır. Dedim ya, sanki C.H.P. liler politikanın samimiyetsizlik, ayak oyunu, ötekini açmaza düşürmek, sağ gösterip sol vurmak olduğunu millete ve bilhassa memleketin sağlam kuvvetlerine ispatta ötekilerden geri kalmamanın telâşı içindedirler, "Önce o denesin", "Millet onların kabine kuramayacaklarım anlasın", "Herkes görsün ki A.P. blöf yapıyor", "Adamların ağızındaki sakız bir kere alınsın"...

Nedir bunun millete faydası, nedir bunun memlekete faydası, nedir bunun rejime faydası, lütfen söyler misin? Üstelik, A.P. lilerin ve onlarla birlikte bir garip kumpanyanın, iki adım ötelerini gömleksizin nasıl koltuğa saldırdıkları da ibretle seyredilecek bir manzaradır. Sanki millet diyecek ki: "Ne adamlar, bu CHP. liler yahu! Aşkolsun, vallahi. Bak, iktidarda hiç gözleri yok..." İktidar istemenin, iktidar almanın bir ayıp tarafı varmış gibi. Siyasi parti, bu. Elbette, eğer Ur fikri varsa ve bu fikrinin tatbikini memleketin menfaati sayıyorsa hükümet etmeye çalışacaktır.

C.H.P. farkında değil. Aydınlar, sivili ve askeri gençler, sağlam temelini teşkil eden kuvvetler bir süredir akın akın kaçıyorlar, uzaklaşıyorlar. Sebebi, bu. D. P. 1946-50 arasında bu kuvvetlerle iktidara gelmiştir. C.H.P. 1957-60 mücadelesini bu kuvvetlerle yapmıştır. D.P. onları kaybetmenin cezasını ödedi. Zira onlarla arasına ruh ayrılığı, fikir ayrılığı, iman ayrılığı soktu. Bugün böyle bir ayrılık çam CHP. için çalıyor. Halbuki alanı bir anda tersine çevirmek imkânı halen mevcut Cereyan, iyi istikamette kanalize edilmekten başka şey istemiyor. 1960'ın arefesinde bu kuvvetler politik rejimimizin tesbiti gayreti içindeydiler. Şimdi bunların hepsi milli gelirden fert başına düşen payı, toprak reformunu, sosyal adaleti, toplumun yeni ekonomik düzenini konuşuyor. Sen ise onların karşısına bu görüşlerin siyasi temsilcisi olduğunu belli edip bunların demokrasi nizamı içinde hallinin ıspatçısı diye çıkacak yerde çocuk kandırıcılığı yapıyorsun.

Koalisyon

Öp babanın elini!

(Kapaktaki yol)

Bu haftanın ortasında, Ankarada moda olan hikâye şudur:

"Gümüşpala, Hükümeti kurmak görevini aldıktan sonra, bütün parti liderleriyle birlikte İsmet Paşayı da çağırır. İsmet Paşa Gümüşpalaya pren siplerinin ne olduğunu sorar Der ki:

— Biz sizinle bir ortaklık yaptık, sonra aramızda anlaşmazlık çıktı. Şimdi, o yandan bu yana sizde nasıl bir değişiklik olmuştur ki yeniden bir tecrübeye girmek istiyorsunuz?

Gümüşpala der ki :

— Sorun, söyleyeyim!

Sonra, İsmet Paşa sorar, Gümüşpala söyler:

— Af?

— Hâşâ!

— Plân? -

— Başımızın üstünde yeri var!

— Servet beyannamelerim kaldıracakmışsınız?

— Katiyyen!

— Eminsular Orduya dönecekler mi?

— Kapısından bakamazlar!

— Tedbirler Kanunu?

— Kılına dokunmayız!

— Yeni vergiler?

— Ne kadar isterseniz alırız!

Lafın burasında İsmet Paşa, yanındaki Kemal Satıra döner:

— Kemal bey, kalk gidelim. Adama adını sorsam, İsmet Paşa diyecek!"

Hikâye tam olarak doğru değildir ama, Hükümeti kurma görevi demokratik usullerin icabı olarak Gümüşpalaya verilince sevinçten bir anda deliye dönen A.P. lilerin yaptıkları "Koalisyonu gerçekleştirmek için ön temas" larının havası tamamile budur. A.P. nin hükümet anlayışı, her ne pahasına olursa olsun yirmibeş adamı yanyana getirip bir odada oturtmaktır. Nitekim bizzat Gümüşpala, Hasan Dinçerler yaptığı konuşmada aynen şöyle demiştir:

"— Canım, siz bizimle kabine kurmayı prensip olarak kabul edin, biz her şeyi oturur, kardeş kardeşi hallederiz!"

Koalisyona katılmama kararı alan C.H.P. Grupu

Al gülüm, ver gülüm.

Aklıevveller toplantısı

Haftanın başındaki salı günü saatlerin 15,35'i gösterdiği sırada T.B.M.M. Toplantı salonunun kapısında lâcivert elbiseli İsmet İnönü göründüğünde genel kurul, gündemdeki Sosyal Sigortalar Kanununu müzakere etmekteydi. Başbakan İsmet İnönü Hükümete ayrılmış bulunan kısmın önünde hiç duraklamadan yürüdü ve ön sıralardan birine yerleşti. Bu sıra Malatya milletvekili İsmet İnönünün yeridir ve sağ köşesinde bir plâka üzerinde "402 İsmet İnönü-Malatya" yazmaktadır.

Meclis içinde bilhassa AP. aıralarında bir hayret sayhası yükseldi. CHP. Genel Başkam İsmet İnönünün yerine oturduğu 15,35 den tamıtamına beş dakika' evvel Meclis koridorlarında AP. Genel Başkanı Ragıp Gümüşpalanın Cumhurbaşkanı Gürsel tarafından, hükümeti kurmakla görevlendirildiği duyulmuştu. Gürsel Gümüşpalaya bu görevi, İnönünün CH.P. kararım kendisine bildirmesinden sonra vermişti.

C.H.P. içinde karar garip bir hava ve tuhaf bir ruh haleti içinde alındı. Gerçi, hiç bir koalisyona girmeksizin muhalefette kalmayı samimi olarak arzulayan C.H.P. liler yok değildi. Ama bunlar, devede kulak mesabesindeydi. CH.P. lilerin en büyük kısmı, iktidardan uzaklaşılması taraftarı olmaktan çok uzaktı. Turhan Feyzioğlu grupu —Emin Paksüt, İbrahim Öktem, Coşkun Kırca— hararetle bir CHP. — A.P. koalisyonunun şampiyonluğunu yapmaktaydı. Bilhassa Kırca pek faaldi. Bu grupun açık olarak söylediği sebep "Oy itibariyle istikrarlı bir hükümet" idi. Ama gayretin arkasında başka hesapların yattığı ortada kuvvetle dolaşınca ve zaten böyle bir ortaklığa girmekte memleketin de, partinin de hiç bir menfaati bulunmadığı

büyük ekseriyet tarafından görüldüğünden o tez baştan iltifat görmedi. Buna mukabil "Önce A.P. denesin" fikri, en ziyade hissi sebeplerden dolayı tuttu.

C.H.P. içindeki görüşmeler Parti Meclisinde başladı. Meclisin ilk toplantı günü herkes İnönünün ne diyeceğini bekliyordu ve bazı tahminler yapılmaktaydı. İnönü konuştu. Fakat bir konuştu ki, salon, ortasına bomba düşmüş gibi oldu. C.H.P. Genel Başkanı bütün meseleleri, adlarını kullanarak açık açık söyledi ve Türkiyenin bu dar geçitten geçişini bunların gerçekleştirilmesine bağladı. İnönüvergilerden bahsetti, milli gelirin dağılışından bahsetti, toprak reformundan bahsetti. "Politikacı" adı altında bilinen sınıfın oy almama endişesi diye bildiği ne varsa, İnönü hepsine dokundu.

O gün Parti Meclisi, ilk karar olarak, "Aman bu konuşma, dışarda duyurulmasın" kararını aldı. Nitekim toplantının sonunu bekleyen gazeteci ler Parti Meclisinin üyelerinin ağızını ilk defa olarak sıkı buldular. Hatta bunlardan bir tanesi, Hürriyet Gazetesinin Ankara temsilcisi Cüneyt Arcayüreğe "Artık biz parti olduk, kardeşim" diye övündü. Ama bu bir gün sürdü. Ertesi gün bir grup konuşmayı bir başka gazeteye uçurdu. Parti Meclisi gece çalışmalarına devam etti ve bu sefer partililer konuştular, İnönü dinledi.

Toplantı gece yarısı dağıldı, ertesi gün öğleden sonra yeniden toplanıldı. Akşam üzeri, C.H.P. nin pek mahir sayılmayacak sözcüsü Ali İhsan Göğüş gazete bürolarına telefon ederek bir "hava" verdi: CHP. koalisyonu A.P. nin kurmasını istiyordu!

Bu hava, Parti Meclisi temennisi olarak kaleme alındıktan sonra Pazartesi sabahı toplanan Müşterek Grupa götürüldü.

Alaturka kurnazlık

Müşterek Grupta mesele, enine boyuna konuşulamadı. Meclis Grupu Başkan Vekillerinden Rüştü Özal bunu teklif etti, fakat başarı kazanamadı. İnönü konuştu ve Parti Meclisinde söylediklerini kısmen tekrarladıysa da ne o kadar cesaretli ve acık davrandı, ne de, Parti Meclisinde belirmiş olan temayülü savunmamazlık etti. "Önce A.P. denesin" temayülü Genel Başkan tarafından da destek görünce Grupun büyük kısmı, saten kendisi de o temayülde olduğundan bunu alkışlarla ve heyecan havası **içinde kabul etti. Tesbit edilen karar CHP. nin hükümeti kurmayı reddetmediğini son derece açık olarak belirtiyordu ve buna bilhassa dikkat edil* mişti. Deniliyordu ki: Biz iki defa elimizden geleni yaptık, yaranamadık. Şimdi, gene bizden görev yüklenmemiz isteniyor. Sonra da karşımıza geçip, bizim süngülerin gölgesinde iktidarda kaldığımız söylenecek. Öyle yağma yok. Önce, bu efendiler kendileri denesinler. Bakalım hükümet vurabiliyorlar mı? Biz, bu tecrübe yapıldıktan sonra düşünürüz!**

C.H.P. lilerin aklında olan, ya A.P nin bu "ateşten top" a el bile sürmeyeceği, ya da Mecliste bir ekseriyet bulamayacağıydı. Deneme yapıldıktan sonra durum normale dönecek ve Meclis, yeni seçimlere gitmemek için memleketin gerçekten muhtaç bulunduğu reformları başaracak bir C.H.P. hükümetinin etrafında sağlamca birleşecekti. Böylece, normal genel seçim, yılı olan 1965'e sıhhatli şekilde varılacaktı.

Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. CHP. liler A.P lileri tanımıyorlar ve orada Bakanlık için "Allah! Allah" diyen bir aktif grupun varlığını bilmiyorlardı. Bunların, iktidara **gelmekten** başka **hiç** bir endişeleri, meseleleri olmadığını ve her şeye **razı** bulunduklarını görmüyorlardı. "**Kayseriden** gelen haber" de A.P. nin bir defa iktidara geçmesi **istikametinde** olunca Gümüşpala ve **arkadaşları** paçaları sıvadılar.

Kulağa Küpe

Kompleks i

*Gümüşpala demiş ki: "Oyların yüzde seksenini toplayacağız". Bölükbaşı da demiş ki: "C. H. P. süngülerin gölgesinde milleti idare ediyor". **C.H.P.** ye karşı olan gazeteler ise söyle demişler: **"C.H.P.** milli iradenin sopasını yedi".*

Eee C.H.P *de kızmış, "Haydi bakalım, kurmuyorum koalisyonu!" buyurmuş. Simdi görsünlermiş bakalım, Pala Par şası, Bölükbaşısı kurabiliyorlar mıymış hükümeti!.*

C.H.P. nin bugünkü sözcüsünün C.H.P, nin yayın organında söylediği bu.

Allah, Allah!

Bu C. H. P. nin aynı yayın organında yasan dünkü sözcüsü halen İsmet Pasa için ne yatıyor, biliyor musunuz? İsmet Paşa Birinci Dünya Harbinden sonra amerikan -mandan tor raftarıymış!.

O böyle yazıyor diye, şimdi koca İsmet Paşa İstiklal Harbini yeniden mi yapmaya kalkışacak t

İki partideki hesaplar

Daha "A.P. ye hükümeti kurma görevinin verilmesi haberi" A.P. taktisyenlerinin ağızlarının kulaklarına varmasma yol açtı. Bunlar gerçekten C.H.P. taktisyenlerlnden usta oldukları için böyle bir tevcihin kendilerine getireceği faydaları hemen gördüler.

Bu faydalar şunlardır:

1 — A.P. ye iktidarın verilmeyeceği havası kendiliğinden dağılacaktır.

2 — Mahallî tecimlerin neticesinin Parlâmento üzerinde doğrudan doğruya ve kesin tetiri olması tezi resmen tescil edilecektir.

3 — A.P. bir ekseriyet bulamasa da "erken seçim" değirmenine böylelikle su sağlamış olacaktır. Zira halka dönüp diyecektir ki: "Gördünüz ya, memlekette ekseriyetin benden yana olduğuna kendileri de. bana görev teklif ettiklerine göre kabul ediyorlar. Ama. maalesef barut yok. Yani, Meclis teki sandalya sayıma milli iradenin gerçekleşmesini önlüyor. O halde hemen seçim yapmalı ve Meclisin içindeki siyasi temayül ile dışındaki temayül aynı hale getirilmeli".

4 — AP. li kütleler, İktidarın "dağın arkasındaki ümit" olmadığım görecekler ve aşkla, şevkle çalışacaklardır.

A.P. nin bu menfaatlerini görmeyenler sadece alaturka kurnazlık peşindeki C.H.P. liler oldular. Buna mukabil CHP. nin içinde bir başka grup "İktidarı kuracaksak, adam gibi vaziyet alalım. Yok, kurmayacaksak, bunu da kesin şekilde söyleyelim. Ama, en sonda iktidarın bize kalacağını bile bile A.P. ye bir kükûmet kurma görevinin verilmesine yardım etmek, onların ekmeğine yağ sürmekten başka bir şey değildir" görüşü etrafında birleştiler. Ancak Grupta bir müzakere dahi açılması imkânsız olunca —Grup, Mahalli Seçim neticelerini bile kendi arasında konuşamamış, milletvekilleri içindekileri ve müşahedelerini, intibalarıni söylemek imkânını bulamamıştır— heyecan havası içinde "Alaturka kurnazlık kararı" çıktı.

Grup kararından sonra hayret u-

yandıran şefler olmadı değil. Mesela Emin Paksüt koridorlarda yüksek ve gür sesiyle Birinci Koalisyon hatıralarını nakletti ve bu A.P. ile hükümet edilmeyeceğini daha o zamandan anladığını, AP. lilerin ne derece partizanca hareket ettiklerini heyecanla anlattı.

Böyle başa böyle tarak

C.H.P. kesiminde sular durulunca AP. kesiminde fırtına, koptu. Cumhurbaşkanı Pala Paşaya Başbakanlık teklif edip Hükümeti kurmasını isteyince A.P. birden kendisini iktidar koltuğuna oturmuş hissetti. Hemen Kayseri ile temas edildi. Kayseriden gelen talimat "Hükümeti kurun" şeklindeydi. Kayseri, tabii sadece affı düşünüyordu. Üst tarafı vız geliyordu. Bunun içindir ki Pala Paşa sevinç içinde Çankayadan çıkarken bir beyanat çakıştırdı ve Hükümeti kurmak için temaslara geçeceğini bildirdi.

"Kayseri Talimatı" gizli kalmadı. Süratle Meclis koridorlarına atladı ve Pala Paşanın da başına dert açtı. Zira Pala Paşa bütün temaslarında hep ayni sualle karşılaştı: "Af çıkacak mı?"

Gümüşpala ilk temasım M.P. nin iri kıyım lideri Osman Bölükbaşı ile yaptı. Toplantının akabinde M.P. nin Koalisyonda vazife almağa hazır olduğu şayi olunca dudaklara bir tebessüm yerleşti. Memleketi "Gümüşpala — Bölükbaşı ekibi idare edecekti!" Hükümete hemen bir isim kondu: "Gümüşbaşı Kabinesi"

Gümüşpala ile Bölükbaşı temaslarını saat 14.'de Meclisin ikinci katında bulunan A.P. Genel Başkanlık odasında yaptılar.

Odanın ortasında bir sepha bulunmaktaydı. Sol taraftaki bir masa da Orhan Süersan oturmakta ve not almaktaydı. Kanepe şeklinde iki koltukta iki,Genel Başkan konuşmağa başladılar. Ortadaki sehpanın üzerinde hiç açılmamış bir Yeni Harman paketi ile bir paket de Yenice, sigarası bulunmaktaydı.

Gümüşpala Bölükbaşıya sordu:

"— Hükümete katılır mısınız?"

"— Ne şartla?"

Gümüşpala gülümseyerek iri kıyım lidere cevap verdi:

"— Bunlar masaya oturulunca görüşülebilir. Prensip olarak ne diyorsunuz?".

M.P. nin konuşkan lideri bundan sonra sazı ele aldı, uzun uzun CHP. siz bir koalisyonun rejimi nasıl sağlamlaştıracağından, MP. nin Ortak Hükümette, temsil ettiği oylar basımından ikinci parti olarak dikkatle üzerinde 'durulması gereken bir parti olduğundan dem vurdu. Prensip olarak hükümete katılmayı kabul -ediyorlardı. Başlar memnuniyetle sallat

Berrin Beydağ
İş Aleminin sesi

" İstikrarcılar „

Kalkınma halindeki memleketlerde Demokrasi niçin yürümez, bilir misiniz? Orada, bir "istikrar sevdalıları" vardır ki evlere şenliktirler ve istikrardan anladıkları statükonun devamından ibarettir. Bunlar toplumda avantajlı yerlere oturmuşlardır ve oradan kaldırılacaklardır diye ödleri kopmaktadır. Bundan dolayı her hareketi, her reformu, her ileni adımı durdurmanın gayreti içindedirler. Bunlar iki büyük sahaya taksim olunmuşlardır: İş âlemi ve politika.

Ama, olması gerekenleri durdurabilirler mi? Hayır. Olanlar gene olur ve bu arada Demokrasi güme güder.

Şimdi bizde, bu iş âlemi ve politika sahasının kurtları kendileri için en yağlı kuyruğu bulmuşlardır: C.H.P. — A.P. Koalisyonu! Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğini temsilen konuşan bir zat bu arzuyu, mucip sebebiyle birlikte ifade etmiştir. Ankaralı Berrin Beydağa göre iki büyük parti - C.H.P. ve A.P. - arasında zaten öyle esaslı bir fark yoktur! Eee, Meclisteki sandalyaları da çok müstakar bir ekseriyet sağlayacak miktardadır. O halde biraraya gelmeli ve "bekleyen piyasa"nın arzuladığı hükümeti kurmalıdırlar.

Ne yapacaktır, bu hükümet? Tabii, hiç bir şey. Yani, kabine buhranı tehlikesini ortadan kaldırmanın sırrını "Komisyona Havale" sihrinde bulacaktır. Bir C.H.P. — A.P. Koalisyonunun Toprak Reformunu çıkartma imkân ve ihtimali var mıdır? Ama bunu muvaffakiyetle "Komisyona Havale" edebilir. Zenginden, adını açık açık söyleyerek bir C.H.P. — A.P. Koalisyonu, gerektiği kadar vergi alabilir mi? Ama bunu muvaffakiyetle "Komisyona Havale" edebilir. Bir C.H.P. — A.P. Koalisyonu işçinin ve köylünün sermayedarla çatışan menfaatinde bu sonuncunun lehinde vaziyet almadan yapabilir mi? Onu, hiç yapamaz. İki sene, bugünkü düzen sürer gider, kredi hacmi arttırılır, enflasyon tam kaçınılmaz bal alır, memleketin acele tedbir bekleyen meselelerinden hiç birisine el sürülmez.

Ama, piyasa açılır!

Tüccar temsilcisi Berrin Beydağ bu dâvanın tek şampiyonu değildir. Belki bu, belki bambaşka hesaplarla politika sahasında pek çok müttefiki vardır. Ticaret piyasası için iki sene "statükonun devamı" pek ferahlatıcıdır da siyaset piyasası için değil midir?

Mesele, statükocu ve istikrarçıların açıkça ifade ettikleri bir noktada düğümleniyor: "Canım, bu C.H.P. ile A.P. arasında zaten öyle esaslı bir fark yoktur!"

Var mı, yok mu? C.H.P. tutumuyla bunun cevabını verecektir. Fark sahiden yok mu, yoksa memleketin parlemanter rejimle idare edilmesindeki ittifakın dışında C.H.P. bir kutup, A.P. bir kutup, C.H.P, beyaz, A.P. kara mıdır? Hep birlikte bunu öğrensek de, ondan sonra ne yapacağımızı oturup bir güzel kararlaştırsak.

di. Bölükbaşı kendisini bu kadar samimi ve sabırla dinleyen birine son günlerde hiç rastlamamıştı.

Ama Gümüşpala ağzı bukadar çok lâf yapan irikıyım liderin sözlerinden pek bir şey anlıyamamıştı. Görüşmeden sonra İhsan Sabri Çağlayangili çağırtarak:

"— Çağlayangil, ben konuşmaları karıştırdım. Orhanın notlarından şunları bir toparlayıver" dedi.

Sütten ağzı yanan

C.K.M.P. lideri. Hasan,Dinçer ile Pala Paşa 15 de görüştüler. Dinçerin teması bir parça daha ciddi ve daha uzun oldu. Dinçer içeride 40 dakika kaldı ve doğrusu istenirse Gümüşpalayı hayli terletti.

A.P. liderinin, Dinçere ilk sözü:

"— Sizinle işbirliği yapmak istiyoruz" oldu. Pala Paşa bu arada keyifle bir Yenice sigarası tüttürüyordu. Ama Dinçer Gümüşpalanın evvelâ, bir konuda kati fikrini almak istiyordu. Şöyle sordu:

"— Biz daha önce, kati zaruret olmadıkça Koalisyona girmeyeceğimizi açıklamıştık. Siz C.H.P. yi de görüşmeye çağırdığınıza göre kati zaruret ortadan kalkıyor".

Gümüşpala 'biraz düşündü, sonra birden:

"— C.H.P. ile bizim koalisyonumuz imkânsızdır.-Biz dört kardeş parti birleşip koalisyon kurarız" dedi. Gene uzun bir sükût araya girdi: Dinçer bundan sonra plân hakkında Pala Paşanın fikrini sordu. Pala Paşa plânın aleyhinde değildi ama plânda özel sektöre az yer verilmişti. Bu hususun düzeltilmesiyle tatbikata devam edilebilirdi.

Dinçerin bundan sonraki sorusu genel seçimlere gidilip gidilmeyeceği oldu. Gümüşpala:

"— Kesin bir kararımız yok. Otururuz konuşuruz: İcabında seçimden de vaz geçebiliriz." dedi. Dinçer bu defa ağır tank taburunu cepheye sürdü:

"— Bütçede bir milyar açık var. Siz yeni vergilerin aleyhinde olduğunuza göre bunu nasıl karşılayabileceksiniz?" Gümüşpala ile yapılan konuşmaları not alan Orhan Süersan — A.P. Genel Sekreteri — bir müddet biribirlerine baktılar, sonra Pala Paşa:

"— Peşin bir kararımız yok tabii. Ama memleketi idare etmek için elbet te vergi alacağız" dedi.

C.K.M.B. Genel Başkan vekili bunu da sineye çektikten sonra A.P. liderinin gözlerinin içine baka baka şunu sordu.:

"— Af konusundaki tutumunuz nedir?" Gümüşpala sigarasını tazeledi ve:

"— Organlarımız affın bugün bir mesele olarak ortada bulunduğu kanaatinde değildir" dedi. Dinçer notları arasına bu kısmı da ekledikden sonra son sualini sordu:

"— Hükümetin-karakteri'ne olacaktır?" İşin tatlıya bağlandığını sanan Gümüşpala ellerini açıp Dinçere:

"— Bunu oturur, kardeş kardeş konuşur ve hallederiz" diye cevap verdi. Gümüşpala hükümetin karakteri konusunda biraz konuşmak istediğinden olacak Dinçere, İnönü ve C.H.P. nin tutumundan acı acı yakındı ve bu şikâyetlerinin Birinci Koalisyonda da varit olduğundan dem vurdu. Dinçer sözü bitilmek için olacak, Pala Paşaya servet beyanlarının kaldırılması hususunu, sayı çoğunluğunun nasıl temin edileceğini sordu. Gümüşpala bunların mesele olmadığım söyledi, prensip olarak katılma veya katılmama konusunda Dinçerin fikrinin ne olduğunu öğrenmek istedi. Dinçer, diğer parti liderlerinin bu konudaki fikirlerini öğrendikten sonra cevap vereceğini söyledi ve ilâve etti:

"— Hiç bir partiye, bu arada A.P. ye karşı bir allerjimiz yoktur. Sadece, prensipler üzerinde duruyoruz".

Karamanın koyuna

Y.T.P. Genel Başkanı Ekrem Alican Gümüşpala ile saat 16.05 de görüşmeğe başladı. Aslında randevu saat 16 da idi. Fakat Alican "bezme ahır gelir ekâbir" fehvasınca beş dakika rötar yaptı. Alican hızlı hızlı toplantı odasına daldı. Foto muhabirleri iki

Emin Paksüt

C. Kırca

İ. Öktem

Turhan Feyzioğlu

Koyun can derdinde, kasap et derdinde

İşte, 1963 Yılı

Aşağıdaki yazı İsmet İnönünün C.H.P. Müşterek Grupları ile Parti Meclisinin bu haftaki toplantılarında yaptığı ve bölük pörçük açıklanan konuşmalardan derlenmiştir. Bütün kelimi lerin İsmet İnönünün bu toplantılarda kullandığı kelimeler olmaması mümkündür. Fakat İsmet İnönü *1963 yılının şu son* ayında *memleket hakkındaki görüşlerini, fikir olarak aşağıda bulacağınız şekilde ifade etmiştir.*

Bu *metin, hadiselerin gelişme tarzı ne olursa olsun, tarihi bir vesika değerini daima taşıyacaktır.*

CHP olarak iki koalisyona girdik. Bu koalisyonlar memleket için son derece önemli vazife görmüşlerdir. Bu koalisyonlarla iki sene içinde parlemanter rejim tekrar başlamış ve demokratik sistemin yeni temeli atılmıştır. Bu koalisyonlarla iki sene içinde, CHP'nin doğduğundan bert takip ettiği ıslahat siyasetinin son senelerde ta plana geçen esasları kabul olunup yürürlüğe girmiştir. CHP'nin katıldığı koalisyonlardan her birinin bu hizmetleri bir noktada prensip ihtilaflarına dayanmış, durmuştur.

Şimdi memleket olarak üçüncü merhalenin başında bulunuyoruz. Bundan sonra CHP'nin katılacağı koalisyonda memleketin muhtaç olduğu esas ıslahatın tatbikatına girişilmesi hususunda ileri adım taahhüdü peşinen ve samimiyetle kabul edilmeden, bizim kanaatimizce memleketi kalkındıracak bir hizmet ifası mümkün değildir.

Bizce bugün, esası tahakkuk eden iki temel unsur vardır. Birincisi, demokratik rejimin, konulmuş usuller içinde işlemesidir. Bu, iki senelik gayretle normal yola girmiştir. Bundan sonran, iktidarların iyi niyetle demokratik rejim içinde kalmayı kendilerine temel saymalarıdır. İkinci mesele, memleketin kalkınması davası ve sosyal adaletin toplum hayatının bütün sahalarına tatbikidir. Kalkınma, bizim kanaatimizce plana müstenit bir kalkınma olarak mümkündür. Böyle bir teşebbüs içerde mail kaynağı bulmayı ve buna dayanarak dışarda mali kaynağı aramayı icap ettirir. İçerde mali kaynak, cesaretle söylüyorum, vergi koymaktır ve bu vergiyi gelire göre vatandaşa tatbik etmektir. Geçen koalisyonlar vergi koymak sözünü telaffuz etmeyi güze almaksızın bunu mahdut ölçüde gerçekleştirmişlerdir. Plânın İkinci Bütçesinde gene vergi koymak mutlaka lâzım olduğu halde, adından bahsetmeksizin, Vergi Reforma etiketi altında durum bir çareye bağlanmıştır.

Şart olan reformlar

İktisadi ve sosyal ıslahatın başında olan Toprak Reformu ihtiyacına Birinci Koalisyonda temas edildi. Neticeye varılamadı. İkinci Koalisyonda temas edildi. Uyutulmaktın başka fiilen bir şey yapılamadı. Bunun sebebi aşikârdır. Koalisyon ortaklan içinde prensip ihtilafı radikal meselelere dayanınca bunların yürütülmesi mümkün olmuyor, ihtilaf çıkmasın diye bunların uyutulmasından başka çare kalmıyor.

Sosyal adalet olarak da, endüstri sahasında esas teşebbüsler yapılmıştır. Ancak bunlar bugün prensip haklan mahiyetindedir. Tatbiki kalkınmanın ilerlemesine ve işçilerin hayat seviyesinin toplumun bütün diğer tabakalarının hayat seviyesiyle birlikte yükseltilmesine bağlıdır. Kalkınma olmadan ve yürümeden, yalnız başına toplumun bir tabakasında hayat seviyesini yükseltmeğe muvaffak olmak mümkün değildir. Kalkınmanın köylüye taaalluk eden kısmı açıktadır. Buna teşebbüs etmek ve buna yalandan takip edecek bir devlet organı kurmak lâzımdır. İşin aslında CHP ile bazı ortaklan arasında çıkan uyuşmazlıklar bu konulardadır.

Devlet organı olarak bir Köy Bakanlığı ihdas etmek Devlet Başkanı tarafından teklif edilmiştir. Bunu bit neticeye vardıramadık. Köy kalkınmasını yakından takip etmek için böyle bir Bakanlığın ihdasında fayda görmekteyim.

Tarım sektöründe sosyal adaletin esasını teşkil edecek olan Toprak Reformunu anlatmak ipin bir mis

İsmet İnönüsü

söyleyeyim. Hayat standardımız umumi olarak senede adam başına 1600 lira hesap olunmuştur. Gördüğümüz, bildiğimiz insanlar, umumiyetle şehirler halkı ve her nevi meslek erbabı senede 1600 lira varidatla yaşamıyorlar. Büyük miktarda insanlar 1600 liradan fazla hem kazanmakta, hem onunla yaşamaktadırlar. Şu halde, umumi nisbet 1600 lira olduğuna göre bu, bir kısım vatandaşın 1600 liradan az varidatla geçinmeye çalışması sayesinde mümkün oluyor. Çok yetersiz 1600 lira nispeti dahi eline geçmeyerek mahrumiyet, içinde bulunan büyük vatandaş kütlesinin esasını köylüler teşkil etmektedir. Görülüyor ki kalkınma deyince ilk hatıra gelmesi lâzım olan köylülerdir ve ihtiyacına esaslı olarak kısa yoldan el sürülemeyen de gene köylülerdir.

Sistemimizin esası

Böyle hallerde "Herkese 1600 lira" diyen sistemler yok değildir. Biz CHP olarak bunu kesinlikle reddediyoruz. Toplumun tabakaları en aşağıdaki seviyede değil, topyekûn bir kalkınmanın neticesi olarak daha yüksek seviyelerde birbirine yaklaştırılması esas prensibimizdir. Topyekûn bir kalkınma ise bugün planın iç finansmanı demektir, Toprak Reformu demektir ve köy ihtiyaçlarının özel dikkatle takibi demektir. Birinci ve İkinci Koalisyonlara rejimin yerleşmesi ve Planın esası kabul ettirildikten sonra sıra bunlardadır. Bunlara geçilmeden CHP'nin bir koalisyon içinde bu vaziyette devam etmesinde ne fayda vardır, ne de imkân vardır. Koalisyonların dağılmasında ortakların içinde CHP'nin tahakküm arzusundan bahsedenler olmuştur. Tahakküm dedikleri budur. Koalisyonlar kendi ilk görevlerini yaparken sabırsızlık gösterip bizi taviz vermekle suçlayanlar da olmuştur. Taviz dedikleri, memleketin bugünkü noktaya getirilmesi için sabırlı gayretlerimizdir. Önce demokratik rejim işlemeye başlayacaktı. Sonra, Plan toplumun esası olarak kabul edilecekti. Bunlar yapılmadan hiç bir şey yapılamazdı. Bunları elde ettik.

C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü
Yıl 1963

Bundan sonraki görev

Biz bundan sonrası için hükümetlerin vazifesini şu şekilde görüyoruz: Toprak Reformunu derhal yapmak zamanı gelmiştir. Kalkınma için açıktan ilân ederek ve her şeyi adıyla söylemekten çekinmeyerek kudret ölçüleri' içinde vergi almak lâzımdır. Köylü ihtiyacının Hükümet içinde bir Bakan tarafından hususi olarak daima takip edilmesi gerekmektedir. Bundan sonra CHP'nin bir koalisyona katılması Şubat başında yeni vergi ihtiyaçlarının halledilmiş olması, Şubat başında Toprak Reformunun Meclise getirilmesi, Hükümet teşkilâtının o şekilde düzeltilmesi esaslarında bizimle mutabık bir ekseriyet bulmaya bağlıdır. İnönünün şahsi mevkii önemli değildir. Bu ekseriyet bulunmadığı takdirde Meclis içinde ve memleket içinde serbest kalarak dâvalarımızı takip etmek tek vazifemiz olacaktır. Bugünkü vaziyet içinde CHP'nin düşündüğü tedbirler bunlardır. Prensipleri esas olarak bu şartlara aykırı bulunan, meselâ plân yerine pilav teklifinde veya Servet Beyannamelerinin kaldırılmasında propaganda faydası uman yahut Toprak Reformuna ruhunda bir istidadı olmayan, vergi koymayı vazife değil vergi koymamayı marifet sayan bir siyasi zihniyette beraber çalışma ortamı yaratmak mümkün değildir. Bugün görünen, partilere mensubiyet kaydı olmaksızın kalkınma ve ıslahatı memleketin ilerlemesi için lüzumlu sayan milletvekillerinin bulunduğudur. Bunlardan istifade mümkün olursa bugün için şart gördüğümüz prensiplerin tatbiki suretiyle buhran halledilebilir.

Şimdi, fikirlerimi özetleyeyim: Üçe irca ettiğim temel şartlara dördüncü olarak siyasi istikrarın da ilâvesiyle bunların derhal tatbiki taahhüt edilerek kurulacak bir hükümet içinde yer almayı vazife sayarız. Bu prensiplerin açık veya kapalı aleyhinde bir siyasetle kurulacak hükümetin dışında kalmakla Ve millete, memlekete dâvalarımızı anlatmakla selâmet yola bulmak vazifemiz olacaktır.

liderin el sıkışırken bir resimlerinin çekilmesini istediler. Alican ve Pala Paşa el sıkışırken poz verdiler. Fakat bir grup muhabir tekrar el sıkışmalarını isteyince Alican kızdı:

"— İşte bir defa el sıkıştık, kaç defa olacak yani?" dedi ve liderler içeri girdiler.

Alican ile Gümüşpalanın konuşması fazla samimi olmadı. Y.T.P. Genel Başkanı soru olarak:

"— Hükümetin karakteri ne olacak? Bir muvakkat hükümet mi?" dedi. Gümüşpala bu soruyu ne evet ne de hayır diyerek cevaplandırdı. Gerçi A.P. Temsilciler Meclisinin bu konuda bir kararı vardı. Erken seçim şarttı ama, nuşmalara devam edildi. A.P. af kelimesini şimdilik lügatından çıkarmıştı. Plânı elbette ki tatbik edecekti. Bütün bunlar yerine getirildiği takdirde Alican Y.T.P. nin A.P. ye prensip olarak yardımcı olacağını söyledi. Dışarıya çıktığı zaman neşeliydi. Etrafını saran basın mensuplarına:

"— Ne o yahu. İkinci Koalisyonda bu kadar kalabalık değildiniz. Bu meseleye amma çok önem veriyorsunuz" dedi. Söylediği şu oldu:

"— Bizim istediğimiz açıktır. 1 - İnönüsüz hükümet, 2 — A.P. nin iktidarda söz sahibi hale gelmesini sağlamak."

Alican Grup odasına gittiği zaman kahkaha da attı. Y.T.P. Genel Başkanı bir gün evvel bu konuda fikrini Meclis kulisinde söylemekten de çekinmemişti. Soru Nihat Erim tarafından geldi:

"— Ekrem bey, A.P. hükümeti tek başına kursa, son derece makûl ve iyi bir program getirse buna rey vermez misiniz?" Alican ellerini iki yana açarak cevap verdi:

"— Elbette! Yeter ki tatbikatı dürüst olsun." Bunun üzerine Genel Başkana Kapanlı ve Cevdet Perin A.P. nin D.P. gibi hareket edeceğini, iktisadî politikayı altüst edebileceğini, düşüncesiz harcamalara ve enflasyona gidebileceğini, memleketi felâkete sürükleyeceğini söylediler. Alican ayni fikirde değildi. Mevcut nisam ve kanunların AP yi sınırlayacağını, üstelik A.P. ye 1960 deki gibi altın stoklarıyla döviz stoklarıyla zengin, borçsuz bir miras kalmadığını ifade etti. Şayet buna rağmen kanunları değiştirerek söylenildiği gibi harekete kalkarlarsa Parlamentoda böyle bir teşebbüsün önüne kolaylıkla geçilebilirdi.

Alican ve Dinçer Çankayadaa dönüyorlar
Ben ettim, sen etme!

iş ona kalsındı. Oturup bu mesele üzerinde arzulanan karara varılabilirdi. Mutlak olan prensipte anlaşmaktı. Alican ikinci soru olarak şöyle dedi:

"— Neden C.H.P. ile bir koalisyon düşünmüyorsunuz? Bu en münasibi olur ve en kuvvetli beraberlikte." Pala Paşa bu konuda bilinen sözleri tekrarladı ve Alicanın gönlünü hoş etmek istercesine.

"— Sizi en yakın yardımcım olarak görmek isterim;" dedi Alıngan Alican sinirlenmişti Gümüşpalayı sertçe azarladı:

"— Müsaadenizle kendim hakkında kararı kendim vereyim." Pala Paşa aldırmadı. Aynı terane üzerinde ko-

bazı Y.T.P. lilerin endişe ile kendisine baktığım görünce her zamanki soğukkanlılığını takınıp:

"— Neden endişe ediyorsunuz? Rejimin yerleşmesi için bu bir adımdır" dedi. Grup odasındaki görüşmelerde arkadaşları Alicana, A.P. nin Başkanlık ettiği bir Koalisyon hükümetinin sorumluluğunu paylaşmanın doğru olmadığım ifade ettiler. Bu sözler üzerine Alican omuz silkti ve şöyle dedi.:

"— Bunun kolayı var. Kabineye sembolik bir tek Bakan veririz. Güven oyunu desteğimizle alırlar. Program iyiyse ve tatbikatında büyük hatalar yapılmazsa devam edebiliriz" Alican bunu söyledikten sonra neşeli bir

Sulh ve sükûn

C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü. Pala Paşa ile saat 17 de, yanında Genel Sekreter Kemal Satır 'olduğu halde konuştu.

İnönüye ilk suali Pala Paşa sordu. Bir AP. — C.H.P. Koalisyonu düşü-

nüyorlar mıydı? C.H.P. Genel Başkanı AP. li Pala Paşaya baktı ve sordu:

"— Hangi şartlarla?". Sonra fikrini özetledi. A.P. ve C.H.P. bir koalisyon tecrübe etmişler ve başarıya ulaşamamışlardı. C.H.P. nin son durumda görüşü malûmdu. Bir takım meselelerin açık açık ortaya konması gerekiyordu. Acaba AP Genel Başkanının bu meseleler hakkındaki görüşü neydi? İnönüye Pala Paşa bunların bilâhare konuşulacağını, zira ilk önce prensiple anlaşılması gerektiğini söyledi. İnönü ise C.H.P. Grupunun kesin kararından söz açtı. Demokratik nisamın bir imanlı savunucusu olarak elinden çeleni yaptığını sözlerine ekledi. Koalis yonun kendileri dışında kurulmasında fayda gördüğünü açıkladı.

Başbakan Adayı Ragıp Gümüşpalanın Koalisyonla ilgili temaslarının bilançosu şuydu: 1 Paket Yenice sigarası, 9 adet Gelincik, 4 tane de Yeni Harman.

Son durum

Bu satırların yazıldığı sırada partilerde manzara şudur :

CELP. : Şaşkınlık.

A.P. : İlk günkü zafer sarhoşluğu yavaş yavaş dağılmakta ve bir hükümeti kumar olarak dahi illâ kurmak sevdasındakilerle bunun bir ciddi mesele olduğunu söyleyenler arasında tartışmalar başlamaktadır. Yarın, öbür gün bir takım hadiseler karşıya çıktığında bunların üstesinden nasıl gelineceği düşünülmekte ve "Bayarın tahliyesi günleri" hatırlatılmaktadır.

Y.T.P. : Grupta şiddetli bir ikilik başgöstermiş, A.P. li bir koalisyonun macera olduğunu söyleyenler seslerini yükseltmişlerdir.

C.K.M.P. : Son olarak konuşmak istemektedir. Çok kimseyi ürküten, Osman Bölükbaşı gibi bir kimseyle nasıl geçinileceğidir. C.K.M.P. liler Bölükbaşının Genel Başkanlığından yakalarını güç kurtarmışlardır.

Buna mukabil memleket için en ibret verici olay, bilhassa A.P. de bu kadar prensipsizliğin böylesine fütursuzca gözler önüne serilebilmesi ve hükümet kurmayı şirket kurmaya benzeten bir lâubalilikle "Kardeşim, şöyle bir prensip kararına varalım, sonra her şeyi otururuz, kardeş kardeş hallederiz" denilebilmesidir. Nitekim temasların gecesi Saadettin Bilgiç A.P. Grupundaki konuşmasında şöyle demiştir:

"— Temsilciler Meclisinin Haziranda seçim yapılması kararının ne önemi olur? Bu, bir günlük iştir. Temsilciler Meclesini yeniden toplantıya çağırır, aksine kararı aldırıveririz!"

Osman Bölükbaşı otomobilde
Böyle Başbakana, böyle yardımcı

A.P. nin kanaati, kendisine bağlı kütlelerin ne af, ne şu siyaset, ne bu prensip düşündüğü, sadece kaçırılmış olan iktidarın tekrar ele geçirilmesini isteğidir. Bu yapıldı mı, herkesin tatmin edilmiş olacağına A.P. liderleri emindirler.

. . . ve bunda haksız da değildirler. Ama unuttukları, memlekette "A.P. ye bağlı kütleler" den başkalarının da yaşamakta olduğudur.

İstanbul

Salıncakta iki kişi

Haftanın başında Salı günü, saat tam 14.20'de Saraçhanebaşındaki Belediye Sarayının önünde duran bir dolmuştan, füme bir elbise giymiş, orta boylu, saçsız, şişman bir zat indi ve sakin adımlarla Sarayın cümle kapısına doğru ilerledi. Kapıda kendisini İstanbul Belediyesi Özel Kalem Müdürü Fikri Ünal karşıladı.

Füme elbiseli zat, İstanbul Belediyesinin yeni Başkanı Haşim İşcan idi.

Yüksek Seçim Kurulunun. A.P. Adayı Nuri Eroğanın aldığı oyları iptal etmesi üzerine, en fazla oy alan Başkan adayı olarak, İşcan, o gün öğleden önce İl Seçim Kurulundan mazbatasını almış, önce. Belediye Başkanı sıfatıyla basın mensuplarına vereceği demeci hazırlamak üzere, C.H.P. nin Sultanahmetteki İl Merkezine, oradan da Belediye Sarayına gitmişti.

Bu sırada gene Sultanahmette, C.H.P. li Merkezine çok yakın bir yerde bulunan Adliye Sarayında büyük bir telâş hüküm sürüyordu. İstanbul Savcı Yardımcılarından Nabi Kökere, A.P. li ve diğer bazı avukatlar tarafından Haşim İşcana, Adliye Sarayında menfi tezahürat yapılacağı ve nahoş hadiselerin cereyan edeceği ihbar edilmişti. Bu yüzden Savcılık tedbir almış ve durumu Emniyet Müdürlüğüne aksettirerek, sivil polisleri Adliye Sarayına celbetmişti. Bazı heyecanlı gazeteciler ise, bir suikast tertibinin mevcudiyetinden dem vuruyorlardı.

Adliye Sarayındaki telâşa rağmen, son derece sakin olan Haşim İşcan. C.H.P. İl Merkezinde işi bitince, yürüyerek Adliye Sarayına gitti ve doğruca, alt kattaki İl Seçim Kurulu odasına girdi. Kapıda kendisini, İl Seçim Kurulu Başkam hâkim Mefharet Tezel ile gazeteciler karşıladılar. Yeni Belediye Başkanı mazbatasını alırken, foto muhabirleri de bol bol resim çektiler. İl Seçim Kurulu odasında, Kurulun partili üyelerinden sadece C.H.P. lii Tarhan Erdem ile Nizamettin Nefçi bulunuyorlardı.

Halef ve Selef

Haşim İşcan, Adliye Sarayında, gazetecilerin sorularına:

"— Gayemiz, memlekete hizmetti?. Bu da bizde mevcuttur" şeklinde **kısa** bir cevap verdi.

Yeni İstanbul muhabirinin:

"— Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" şeklindeki sorusunu ise:

"— Tansiyonum çok iyidir" sözleriyle cevaplandırdı ve ardından, etrafındakilere şöyle bir göz gezdirerek:

"— Yahu, imtihanda gibi terledik" dedi ve tekrar CHP İl Merkezinin yolunu tuttu.

İşcanı, Özel Kalem Müdürü Fikret Ünaldan sonra. Belediye Sarayında İkinci karşılayan, Belediyenin 32 yıllık emektarı, Teşrifat Memuru Bahattin Göksel oldu. İstanbulun tayinle gelen, fakat kısa zamanda büyük işler başararak İstanbulluların gönüllerini fethetmeyi bilen eski Belediye Başkanı Necdet Uğur, halefini makam odasının kapısında bekliyordu. Lüks bir şekilde, döşenmiş makam odasında Haşim İşcan, artık kendisinin hakkı olan makam koltuğuna bir türlü oturmak istemiyordu. Necdet Uğur, onun bu hassaiyetinin farkına vardı ve:

"— Haşim bey, buyurun, makamınıza geçin de, biz sizin misafiriniz olalım" diyerek, idare hayatında ilk âmiri olan İşcana yer gösterdi

Başkanlık odasında da gazete fotoğrafçılarına poz veren Haşim İşcan, muhabirlerin sorularını cevaplandırdı. Politikayı Belediyeye sokmıyacaktı. Hiç bir zaman partici olmamıştı, sadece dört yılda bir sandık başına gitmişti.

Kısa süren nezaket cümlelerinden sonra Necdet Uğur yeni Belediye Başkanına ve şimdiye kadar beraber çalıştığı arkadaşlarına veda etti ve kendisini kapıya kadar uğurlayan İşcamn ısrarı üzerine son defa olarak makam arabasına bindi ve Belediyeden ayrıldı.

Bu kısa tanışma merasiminden sonra Haşim İşcan yanına Özel Kalem Müdürnü de alarak Taksim Anıtına gitti ve çelenk koyup saygı duruşunda bulundu.

"Dimyata pirince giderken.."

Haşim İşcanın, rakibinden az oy almasına rağmen Belediye Başkanlığına gelmesine, Nuri Eroğanın alaturka kurnazlığı sebep oldu. "Belediye Başkanı olamazsam, Denizcilik Bankasından gelen maaş güme gitmesin" zihniyetiyle hareket eden Nuri Eroğan, A.P. nin, İstanbul Belediye Başkanlığını kaybetmesine sebebiyet verdi.

Nuri Eroğanın adaylığının usulsüz olduğu daha çok önceden söylenmeye başlanmıştı. Hattâ, Mümtaz Tarhan taraftan A.P. liler, C.H.P. İstanbul İl Merkezinin telefonlarında, Nuri Eroğanın, kanunlara göre adaylık vasfı taşımadığını bildiriyorlardı. Nitekim, ilçe seçim kurullarından birine Nuri Eroğan hakkında ihbar yapılmış, ancak bu ihbar, usulsüz başvurulduğu iddiasile, o seçim kurulunca nazarı itibara alınmamıştır.

İhbarlara, rağmen hareketsiz kalan C.H.P. nin yanısıra, A.P. de hiç sesini çıkarmıyordu. "Milli iradenin karşısına kimse çıkamaz" diyen AP. liler, ne yazık ki kanunlardan habersiz bulunuyorlardı. Kendisine sik sık, adaylığı hakkında itirazlar olduğunu hatırlatan gazetecilere Nuri Eroğan, İstanbul Hukuk Fakültesini nasıl bitirdiğini unutarak:

Kurulu ise meseleyi seçim sonrası ele almağa karar verdi. Ancak, C.H.P. hemen karar verilmesini istiyordu. Bunun üzerine İl Seçim Kuruluna başvuruldu. İl Seçim Kurulu da Eminönü İl--e Seçim Kurulunun kararına uyunca, C.H.P için seçim neticesini beklemekten başka çare kalmadı. Kanunları iyi bilen fakat seçmen psikolojisinden anlamayan C.H.P. nin seçim kurmayları kendi adaylarının kazanacağından yüzdeyüz emin, bu kadarcıkla yetindiler.

Seçimler, A.P. adayı Nuri Eroğanın lehine neticelendi.

Bir yandan, kendini hemen İstanbul Belediye Başkanı sanan Eroğan, seçimden bir gün sonra sırtından avukatlık cüppesini çıkarırken, diğer yan**dan** C.H.P. nin itirazı muameleye konuluyordu. Nuri Eroğan Ankaraya gidip, "Milli İrade" teraneleriyle Anıt Kabire çelenk koyarken, C.H.P. liler de boş durmadılar. Önce, Merkez- İlçesi olan Eminönü İlçe Seçim Kuruluna İtirazlarının gönderilmesini sağladılar. Kanuna göre, tek yargıç ve parti temsilcilerinden kurulu Eminönü İlçe Seçim Kurulu, yargıçın muhalefetine rağmen, C.H.P. temsilcisini ve Nuri Eroğanın adaylığı hakkındaki itirazı reddetti. Bunun üzerine, Eminönü İlçe Seçim Kurulunun C.H.P. li üyesi Nermin Nefçi hemen İl Seçim Kuruluna başvurdu. Seçim Kanununun

Haşim İşçan makamında

İğleni fıçı

"— Ben hukukçuyum ve Kanunları iyi bilirim. Benim durumumda hiç bir şey yoktur" diyordu.

Ama çok geçmedi, çok iyi bildiğini iddia ettiği kanunlar, Eroğanı Belediye Başkanlığı koltuğundan uzaklaştırdı!..

Mağlûptur bu yolda salip

C.H.P., Nuri Eroğanın adaylığına itiraz etmeyi 17 Kasım gününe bırakmıştı. O gün C.H.P. İl Teşkilatı, Nuri Eroğanın Denizcilik Bankasında memur olduğunu, taa sicil numarasına varıncaya kadar, bütün delilleriyle tasbit ederek Eminönü İlçe Seçim Kuruluna itirazını yaptı. Eminönü İlçe Seçim

17. maddesi sarihti Bu maddede, "İktisadî Devlet teşekkülleri ve bunların kurdukları müesseseler ve kurumlar dahil olmak üzere, seçimlere girmeğe karar verildiği andan itibaren 7 gün içinde görevlerinden istifa etmeleri gerektlği"ni şart koşuyordu. İstanbulun en kıdemli bakimi Mefharet Tezelin başkanlığında ve Tayyar Yaşa ile Lûtfi Taptaçdan müteşekkil üç yargıçlı İl Seçim Kurulu önce, Nuri Eroğanın tezini savunan avukat İhsan Yarsuyatın hazırladığı lâyihayı inceledi. Lâyihada, Nuri Eroğanın durumunun 17. madde kapsamına girmediği savunulmak isteniliyordu.

Bu görüşü savunan A.P. li avukat Kayaalp Atakurttan sonra söz alan CHP. lilerin elinde müspet deliller vardı. Bu deliller, Denizcilik Bankasının resmi bir devlet teşekkülü sayıldığım ve oradan maaş alan bir avukatın alelade bir avukat değil, 17. maddenin hassasiyetle üzerinde durduğu memurlardan olduğunu gösteriyordu.

Bu müzakerelerden sonra İl Seçim Kurulu üç saat süren bir görüşmeye çekildi ve neticede ittifakla Nuri Eroğanın adaylığını iptal etti.

Ancak A.P. lilerin, daha doğrusu Nuri Eroğanın bütün ümidi Yüksek Seçim Kurutandaydı. Kuruldan da netice A.P. aleyhine çıkınca, A.P.lilerin ayaklan suya erdi.

Şimdi zihinleri işgal eden soru, A.P. lilerin ekseriyette olduğu bir Belediye Meclisi ile Haşim İşcanın neler başarabileceğidir.

Kibarın işleri

İstanbulda zihinleri, C.H.P.'li İşcanın, A.P.li Belediye Meclisi üyeleriyle başarılı icraatta bulunup bulunamıyacağı konusu meşgul ederken, İzmirlilerin kafasında da. Osman Kibarın, Belediye Başkanlığı görevine daha nekadar müddetle devam edebileceği sorusu yatıyordu.

17 Kasım Pazar günkü seçimde, rakibi Rebli Başolu açık farkla mağlûp ederek İzmir Belediye Başkanlığı koltuğuna oturan Osman Kibar, bir gazeteye verdiği demeçte şöyle diyordu:

" —Henüz seçileli yirmi gün oldu. Daha genç sayılırım. Oysa ki önümüzde dört yıl gibi uzun bir süre var. Bu süre zarfında bir gün sabahın 5'inden akşamın 22'sine kadar çalışacağım ve İzmirlilere faydalı olmağa gayret edeceğim."

İşin acaip tarafı, Osman Kibarın bu beyanatının malûm gündeliklerden lirinde yayınlandığı gün, İzmir Adliye Sarayının birinci ve ikinci katındaki iki ayrı mahkemenin mübaşirleri de onar dakika ara ile, "Osman Kibaaar!" diye avazları çıktığı kadar bağırıyorlardı.

Osman Kibar aleyhine açılan iki önemli dâva Kibar Başkan olduğu sırada artık karar safhasına gelmiş bulunuyordu. 27 Mayıs ihtilâlinden önce İdare Meclisi Reisliğini yaptığı meşhur ESO şirketinin 748 bin lirasını iç ettiği, İhtilâlden sonra yapılan teftişlerde belirtilmiş olan Osman Kibar, iki suç ortağı ile birlikte mahkemeye verilmişti. Dâva 3. Asliye Ceza Mahkemesinde devam ediyordu. İki suç ortağı. 748 bin liranın Osman Kibar tarafından zimmetine geçirildiğini açıkça itiraf etmişler, son celsede dinlenen ve 748 bin liranın zimmete geçirildiği yolunda rapor tanzim etmiş olan iki bilirkişi, de, yemine davet edilince bunu huzuru kalple beyan etmişlerdi.

Ayni gün, ilk dâvadan 10 dakika sonra Adliye Sarayının alt katındaki 1. Ağır Ceza Mahkemesinin emektar mübaşiri Ali efendi de üç defa "Osman Kibaaaaaar" diye bağırdı ve İzmirin 5 bin lira aylıklı Belediye Başkanını sanık mevkiine davet etti. Bu dâva da yine ESO şirketi ile ilgili idi ve baş sanığı da Osman Kibardı, Kibar, ESO şirketi için açtırdığı 40 bin liralık akreditifin hesabını kapatmamış ve döviz kaçakçılığı yaptığı iddiası ile mahkemeye verilmişti.

Sanık Osman Kibar, o gün her iki dâvaya da gelmedi.

Kibar aleyhine açılan bu iki dâvadan başka, bir üçüncü dâva da,bugünlerde Ağır Ceza Mahkemesine intikal etmek üzeredir. Dosya tekemmül etmiş. Sorgu Yargıçlığı tanıkların ifadelerini almış bulunmaktadır. Dâva. Kibarın seçim propagandası sırasında Düşük Cumhurbaşkanını övmesiyle ilgilidir ve bu dâvada da Kibar hakkında 1 yıldan 3 yıla kadar hapis talep edilmektedir.

Akıl için yol!

İstanbulda. Belediye Başkanlığı için oylar, 17 Kasım günü A.P. ye verilmiştir. Bunu inkâr etmenin ne imkânı vardır, ne faydası. C.H.P. li aday Haşim İşçan kâfi oyu toplayamamıştır. Efendim, şu yapılmadı da, bu yapılmadı da, şöyle yaptılar da, böyle yaptılar da Haşim İşçan ondan başarısızlığa uğradı! Belki doğrudur. Ama 17 Kasım günü İstanbulda Belediye Başkanlığı için oylar A.P. ye verilmiştir.

Nuri Eroğanın İstanbul Belediye Başkanı olmak için hiç bir hakkı yoktur. Bunu inkar etmenin de ne imkânı vardır, ne faydası. Parti, bu. Kanunları, nizamları bilmez, tatbik etmez mi? Seçim kanunun 17. maddesi gayet açık olarak diyor ki: Nuri Eroğanın durumunda bir aday, Nuri Eroğanın işi tipi işlerden istifa edecektir. Ama efendim, Nuri Eroğan bu maddeyi beğenmezmiş, hatta Anayasaya aykırı bulurmuş. Bulabilir. Bu, o madde yürürlükteyken ona uymamayı gerektirmez. İstanbul Belediye Başkanlığı macerasında Nuri Eroğan bir başkanlık kaybetmiştir. Ama A.P. nin kaybı, her halde daha büyük olmuştur. Bir parti ki, bırakınız bir şehri, bir memleketi idare etmek iddiasıyla ortaya çıkıyor, fakat mevzuatı bile bilmiyor! Adam ister istemez, dilimin ucuna geleni söylüyor: «Çek, kuyruğunu!"

O halde, ne olacaktır?

Kanun önünde Haşim İşçanın Belediye Başkanlığı koltuğuna oturması için hiç bir mani, bir mahzur yoktur. Kanon önünde bu koltuk, Haşim İşçanın anasının ak sütü gibi helaldir. Ama her şey, sadece kanuniliği balonundan mı ölçülür? Hele politikada ve politik mevkilerde başka unsurların rolü yok mudur ?

Vardır.

Var olduğundan dolayıdır ki Haşim İşçan İstanbul Belediye Başkanı kalmamalı, bunu kabul etmemelidir. O yolu tutmadığı takdirde kendisi itibar kaybedecektir, partisi itibar kaybedecektir. Üstelik, aynı seçimle teşekkül etmiş olan Belediye Meclisi içinde her an huzursuzluk çıkacaktır ve gergin sinirler asla yatışmayacaktır. Beklenen hizmet yapılamayacaktır ve hizmetin yapılmaması doğrudan doğruya Haşim İşçan ile CHP. nin bir anlayışsızlığının neticesi sayılacaktır.

Çare?

Çare, ancak seçimlerin yenilenmesi ve İstanbul halkına sesini duyurmak için gerekli imkânın verilmesidir. Bu sefer herkes daha dikkatli, daha gayretli çalışır, gerçek siyasî temayül neyse, o meydana çıkar, Aksi halde Belediye Başkam "hakkı olmayan adamı " etiketinden kurtulamaz ve bu, ona lüzumlu otorite teşkil etmez.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Lâtin Amerika

Kaynayan kazan

Geride bıraktığımız hafta içinde Venezüellada olup bitenler,. bütün dünyanın dikkatini bir kere daha Latin Amerika ülkeleri üzerine çekti. Zaman zaman kanlı olaylara kadar, giden iç çarpışmalar, görünüşte iyi korunan ve yürütülen demokratik düzene rağmen, bu düzenin Amerikanın güney yarısında büyük tehlikelerle karşı karşıya olunduğunu bir kere daha açıkça ortaya koydu. O kadar ki, demokrasinin Lâtin Amerikada yerleşip gelişmesi için büyük çabalar harcayan Washington'lu yöneticiler bile, olup bitenler karşısında endişe duyduklarını gizlemekten kaçınmadılar.

Huzursuzluğun ve karışıklığın «on yıllarda cirit attığı Venezüellada geçen hafta cereyan eden olayların kaynağı görünüşe bakılırsa, bir hafta fince yapılan başkanlık seçimleridir. Bilindiği gibi, çok zengin petrol kaynaklarına sahip olan bu ülke, bundan daha sekiz-on yıl öncesine kadar Lâtin Amerikanın gördüğü diktatörlerin en kötülerinden biri sayılan Perez Jimenez tarafından yönetiliyordu. Kırdığı cevizler bini aşınca, Jimenez bir askeri hükümet darbesi ile işbaşından uzaklaştırılmış ve 1958 Aralığında Tapılan seçimlerle, Demokratik Hareket Partisinin adayı Betancourt Venezuellanın başkanlığına getirilmişti. İşte geçen hafta içinde beş yıllık başkanlık süresini tamamlayan Betancourt'un yerine gelecek yeni yönetici için seçimler yapılmış ve bu seçimleri, gene Demokratik Hareket Partisinin adayı olan Raoul Leoni kazanmıştır.

Ancak, bu secimin hem öncesi, hem de sonrası Venezüellada büyük karışıklıklara yol açmış bulunmaktadır. Castro'nun Kübasından büyük ölçüde silâh yardımı aldığı ileri sürülen ve Milli Kurtuluş Ordusu adını taşıyan aşırı solcular topluluğu, halkın seçimlere katılmaması için çeşitli düzenlere başvurmuş, havada uçak ele geçirmek, İngiliz Elçisinin evini makineli tüfek ateşine tutmak, bir amerikalı subayı, kaçırıp bir hafta rehin alakoymak gibi akla gelmedik yolları denemiştir. Fakat buna rağmen seçimlere katılmanın yüksek oranda olduğu anlaşılmaktadır. Gelen haberlere bakılırsa, bu oran yüzde doksanı bulmaktadır.

Suyun altında yatanlar

Doğrusunu söylemek gerekirse, Venezüellada çıkan bu karışıklıkların asıl nedeni, Demokratik Hareket Partisi yönetiminin kötülüğü, ya da komünist toplulukların kuvveti, değil, ülkenin sosyal ve ekonomik yapısındaki öyle kolayca giderilemeyecek aksaklıklardır. Gerçekten, önce Betancourt'un şimdi de Leoni'nin başkanlığında Venezüellayı yönetenler, Lâtin Amerikanın en yüksek seviyeli idarecileri arasında sayılabilirler. Buna karşılık. Venezüelladaki komünist toplulukların Lâtin Amerikadaki en iyi teşkilâtlanmış, en yırtıcı komünist topluluklar olduğuna da şüphe yoktur. Diktatör Jimenez'in çiftlik yönetir gibi devlet yönetmeye kalkışması sonucunda, komünist düşünce ve akımlar Venezüellada çok kuvvet kazanmışlardır. Fakat ülkenin sosyal ve ekonomik yapısı da o kadar bozuktur ki, bu yapı ortada dururken, karışıklık sebebini başka yerlerde aramak, insanı yanıltıcı sonuçlara götürür.

Venezüella, çok zengin petrol kaynaklarına sahip bir tarım ülkesidir. Petrol ve toprak ürünleri bu ülkenin başlıca üretimini teşkil etmektedir. Bu üretim sayesinde Venezüellada milli gelir Lâtin Amerikanın en yükseğidir. Fakat gerek petrol, gerek toprak ancak birkaç zengin ailenin elinde toplandığı için gelirin dağılması içler acısı oranlarda olmaktadır. Başkent Caracas'ın göbeğinde gök tırmalayanlar, yükselirken, biraz kenara düşen semtlerde yüzbinlerce işsizin barındığı yüzbinlerce gecekondu görülür.

Jimenez'in uzaklaştırılmasından sonra yapılan seçimlerle işbaşına gelen Başkan Betancourt bu durumun ülke için yarattığı tehlikeleri çok iyi görüp anlayan bir insandı. Nitekim, yönetimi ele alır almaz röformcu hareketlere girişmiştir. Bunlar arasında yaptığı en önemli iş, 60 bin topraksız köylüye aşağı yukarı 120 bin kilometre kareye yakın toprak dağıtmak olmuştur. Fakat bütün iyi niyet ve insanüstü çabalarına rağmen Venezüellaya refah ve düzen getirdiği söylenemez. Çünki Jimenez'in mirası öylesine berbat bir mirastı ki, borcu hâlâ sürüp gitmektedir.

Gerçekten, Venezüellanın bugün ödemekle kapayamadığı büyük, bir dış ticaret açığı vardır ki, kaynaklarını Jimenez devrinden almaktadır. Esti diktatörün yönetimi altındayken Venezüellaya Birleşik Amerikadan pek çok lüks harcama malları sokulmuş, zengin ailelerin zevkini tatmin için yapılan bu getirtmeler petrol gelirlerinin

hepsini götürdüğü gibi ülkenin sırtına büyük bir de yük vurmuştur. Betancourt devrinde izlenen ihtiyatlı dış ticaret düzeni bu yükün büyük kısmını azaltmışsa da, hepsini atamamıştır. Üstelik, Jimenez devrinde yaşadıkları rahat hayata alışık şehirliler, bu arada özellikle subaylar ve yüksek gelirli memurlar, bu rahatı bir kalemde fedaya hazır görünmedikleri için, lüks harcamaları tamamen azaltmak da esasen mümkün olamamıştır.

Hain kurdun işi mi?

Betancourt'un izlediği halkçı politikaya rağmen Venezüellada her Allanın günü çıkan karışıklıklar, birçok yorumcular tarafından, Castro'nun oyunu olarak karşılanmaktadır. Bu yorum yapılırken unutulan, Betancourtun, toprak dağıtımı konusundaki başarısına rağmen endüstrideki işsizliği önleyememiş olmasıdır. Bir kere. kuzeydeki dev komşusunun dev endüstrisi Venezüellayı devamlı etkisi altında tatmakta, burada bir sanayi kolunun kurulup gelişmesine fırsat vermemektedir. Böyle olunca Venezüellanın tarımsal yapısını değiştirmek, yeni iş ve çalışma alanları açmak çok güçtür. Bir yandan devamlı nüfus çoğalması, diğer yandan ekilebilen toprakların azalması yüzünden şehire göçen köylüler, buralarda yeni çalışma alanları bulamayınca işsizliğin, sefaletin ve anarşinin göbeğine düşmektedirler.

Bu bakımdan, Venezüellada çıkan her karışıklığı Castro'ya, yüklemek, fazla bir zorlama olmaktan öteye gidemez. Gerçi biraz önce de söylediğimiz gibi, bu ülkede komünistler çok iyi teşkilâtlı, çok hareketlidirler ama, Venezüellanın durumu da onlar için bulunmaz bir alan teşkil etmektedir. Bu durumda değişiklik, hem de çabuk değişiklik yapılmadıkça, aç ve işsiz kütleler, önlerine kim düşerse onun peşinden gideceklerdir.

Orta Doğu

Uzaklardan yakına

Şu satırların yazıldığı sıralarda, Mısırın başkenti Kahirede, çok uzaklardan gelecek bir konuk için ateşli karşılama hazırlıkları yapılmaktadır. Gerçekten, şimdiye kadar pek yurt dışına çıkmamış olan Çinin kuvvetli adamı Mao Çe Tung, birkaç güne kadar Kahireye gelecek ve burada Mısır lideri Nasır ile görüşmeler yapacaktır. Bu görüşmelerden ne çıkacağı şimdilik kesin olarak kestirilememektedir, fakat bilinen birşey varsa o da, bütün dünyanın bu görüşmeyi merakla izlediğidir.

Mao Çe - Tung
Kim kime....

Yorumcuların büyük bir çoğunluğuna göre, Mao Çe Tungun Moskova ile Pekin arasındaki anlaşmazlıkların su yüzüne çıkmasından sonra yapacağı bu önemli yolculuk, iki komünist devin tarafsız ülkeler üzerindeki yarışmasını göstermek bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Komünist blok 1-çinde birbirleriyle çetin bir önderlik yarışmasına giriştikten sonra, Sovyet Rusya ile Komünist Çin şimdi tarafsız ülkeler üzerinde de önemli bir nüfus yarışmasına girişmişe benzemektedirler. Bu yarışmanın ilk belirtisi Mao Çe Tungun Kahireye yapacağı gezidir. Diğer yandan, geçen hafta Moskovadan, Krutçefin kısa bir süre sonra Mısır da dahil bazı Afrika ülkelerine geziler yapacağı bildirildiğine göre de, yarışmanın ikinci belirtisi de ortaya çıkmış sayılabilir.

Abdünnâsır
dum duma

Mao Çe Tungnn Kahireye yapacağı yolculuk nasıl Moskova tarafından büyük bir dikkatle izleniyorsa, aynı şekilde Washington'lu yöneticiler tarafından da gözlenmektedir. Gerçi özellikle son yıllarda Birleşik Amerika ile bağıntılarını çok düzelten Nasırın, hiç gereği yokken Komünist Çine önemli uvertürler yapması beklenmemektedir ama, yağmasa da damlar deyimine uygun olarak, Nasır alabildiğine bozuk iktisadi durumu düzeltmek için Çinden ufak bir yardım koparmayı bile kâr sayacaktır. Fakat bilindiği gibi, Çinden fazla bir yardım beklemek fazla iyimserlik olur. Çünki kendi iktisadi durumu da hiç iç açıcı değildir.

Nasırın bu gezi sırasında elde edebileceği en büyük başarı, hiç şüphesiz, Çin-Hint sınır anlaşmazlığını bir barışçı çözüme bağlaması olacaktır. 73-ğer bunu becerebilirse, Nasırın tarafsız devletler arasındaki itibarı biraz daha yükselecek, liderlik iddiaları biraz daha kuvvetlenecektir. Fakat bu konuda bugünden yarına kolay ve kesin bir çözüm beklemek de Çinden büyük bir iktisadi yardım beklemek kadar hayalcilik olur. Çünkü Orta Doğu ve Afrikaya kadar el atmayı düşündükten sonra, Çin, Hint üzerindeki iddialarını haydi haydi sürdürüp gidecektir.

ğin 3 milyon liraya çıkacağı sanılmaktadır.

Tıp

Bir nefes sıhhat

Orta boylu, kır saçîlı kar beyaz gömlekli adam, eliyle birkaç metre ilerdeki oyun salonunda tahta bir atın üzerinde neşeli çığlıklar atan küçük çocuğu göstererek, babacan bir tavırla gülümsedi ve:

" —Burada yatan çocuklar için, evlerini hiç aramıyorlar, diyebilirim. Zira burada şefkat var, sıcaklık var. Hani arada bir koridorun başında görünen ve tatlı sözler söyliyerek ellerindeki kocaman iğnelerle onların canlarını yakan doktor teyzeler de olmasa, kendilerini peri padişahının sarayında sanacaklar" dedi.

Olay, haftanın başlarında Pazartesi günü. Ankara Tıp Fakültesi Çocuk Hastalıkları Kliniğinde geçti. Orta boylu, kır saçlı adam, kliniğin Başhekimi Prof. Bahtiyar Demirağdı. Demirağın sözleri tamamen realiteyi aksettirmektedir. Hastahane koridorlarında yapılacak birkaç dakikalık geziden sonra bunu kolayca müşahede etmek mümkündür.

Gerçekten, başta Demirağ olmak liseye; bütün hastahane personelinin son derece titiz çalışmalarıyla klinik, iki ay gibi kısa bir süre içinde hemen hemen Baskentli bütün annelerin uğrak yeri haline gelmiştir. Klinik, pırıl pırıl plâstik döşemeleri, tertemiz takımları, beyaz örtüleri ve çeşitli oyuncaklara dolu oyun odalarıyla modem tıp ilminin bütün inceliklerini ihtiva etmekte, gerek anneler, gerekse klinik personeli, buram buram lizol ve yemek kokan beyaz badanalı soğuk hastahane duvarlarını sadece bir kâbus gibi hatırlamaktadırlar.

İki elin sesi

İki bloktan ibaret olan ve ikinci kısmın inşaatı henüz tamamlanmamış bulunan klinik için yapılan harcamalar şimdiden 2 milyon lirayı bulmuştur. Bunun bir kısmı tamamen özel bir hayır cemiyeti - Türkiye Çocuk Bakım Derneği - taralından karşılanmış, ancak bu suretle inşaatın en kısa samanda tamamlanabilmesi mümkün olmuştur. Derneğin, inşaat ve tesis masraflarının yanısıra personel masraflarında da büyük çapta yardımı görülmekte, hastahaneya yalnız bu maksatla ayda 8 bin lira yardım yapılmaktadır. Ayrıca gene demek mensubu hanımlar gruplar halinde, her gün kliniğe gelerek, çocukların gıda ve giyimleriyle ilgilenmekte, oyunlar oynatarak, onlara anne şefkatini aratmamaktadırlar. Bu şekilde çalışan bir diğer demek de Türk Amerikan Kültür Demeği Kadınlar Koludur.

Kliniğe gelen hastalar önce birinci katta -Bu kat poliklinik olarak Kullanılmaktadır - bulunan tartı ve derece alma odasına alınarak burada sırtlarına temiz birer beyaz gömlek giydirilinekte ve sonra bekleme bölümüne gönderilmektedirler. Poliklinik kısmında ayrıca muayene odası, bir elektrokardiyografi ile kan ve idrar tahlil odası, bir de dershane bulunmakta, öğrenciler de tıpkı asistanlar gibi gece nöbetlerine kalmaktadırlar. Polikliniğe gelen hasta sayısı günde 80 ilâ 80 İrasında değişmektedir. Bu bölümde çalışan doktorların klinik dışında, muayenehaneleri yoktur. Böylece her hasta için daha fazla zaman ayrılabilmekte, gündüz veya gece. her saat hasta kabul edilmektedir. Kliniğin bir diğer özelliğini de konsültasyon için ayrıca ücret alınmaması teşkil etmektedir.

Müşahede kısmı adı verilen ikinci kat, hastalıklarına henüz kesin teşhis konulamamış çocuklara ayrılmıştır. Burada iki lâboratuvar ile bir kütüphane salonu bulunmaktadır. Ayrıca hasta çocukların bütün hareketlerini rahatça takip ve gerektiği zaman müdahale edebilmek üzere, koğuş, muntazam bir sıra halinde, tek kişilik cara odalar şeklinde yapılmıştır. Böylece hastaların bir tek hemşire tarafından dahi kontrolü kolayca mümkün olmaktadır.

İntaniye bölümü adı verilen üçüncü kat, büyük çocuklar için ayrılmış bulunan dördüncü kat ve beşinci kattaki koğuşlarda da aynı husus dikkate alınmıştır. Bu bölümlerin her birinde, biri araştırma, diğeri de günlük işlere ait olmak üzere, birer laboratuar bulunmaktadır. Bölümler içinde, büyük çocuklar kısmındaki iki oyun salonu son derece ilgi çekicidir. Bu salonlara Türk Amerikan Kültür Derneği Kadınlar Kolu ve Çocuk Bakım Derneği tarafından çeşitli oyuncaklar, bu arada bir de teyp hediye edilmiştir. Çocuklar hemen günün her saatinde buraya gelerek doya doya oynamakta ve müzik dinlenmektedir.

Kliniğin henüz inşaatı devam etmekte olan ikinci bloku ise daha çok Üniversite çalışmalarına tahsis edilecek, burada büyük bir dershane ile bir de cerrahi servis bulunacaktır. Klini-

YAYINLAR

NİCE KAYGILARDAN SONRA

Şükran Kurdakulun şiirleri (Ataç Kitabeyi yayınları 51, İsteme adresi Ankara cad. 45 - İstanbul, Ayaydın Basımevi; 1963, 48 sayfa 200 kuruş)

Yıllar var ki şöyle üstüste üç tane, "İşte bu güzel" diyebileceğim şiir okumamıştım. Oysa, şiir adı altında yayınlanan hemen bütün yazıları üç eksik beş fazlası ile izlemekteydim. Kendi kendime, "artık şiir alanı çoraklaştı, soylu şiir, büyük şiir yazılmıyor" diyordum. Bu düşüncemi çok Kere de yazdım. Yazdıkça da sağdan soldan saldırılara uğradım, haksızlık ettiğim söylendi, şiirden anlamadığım ileri sürüldü.

Derken günün birinde elime Şükran Kurdakulun "Nice Kaygılardan Sonra" sı geçti. Kurdakul öteden beri bildiğim, izlediğim bir şairdir. Büyük şair değildir ama, hiç değilse iyi şairdir. Manzumeci değildir. Nitekim, "Nice Kaygılardan Sonra" adlı kitabı da bunun belgesi. Son beş-altı yıldır okumadığım bir rahatlıkla bu kitabı karıştırdım durdum. "Şairlerin büsbütün de nesli tükenmemiş" diye düşünmeğe başladığım bir sırada da Hasan Hüseyinin "Kavel"i geldi. Hasan Hüseyin, AKİS'in meşhur Hüseyin Korkmazgili. Kendisine şair olarak Hasan Hüseyin adım seçmiş.

Şükran Kurdakul vaktiyle deli-fişek bir şairdi. Dur durak bilmezdi, fırtına gibiydi. Nice kaygılardan sonra, anlaşılan, durulup oturmuş, daha tatlı, daha bir cana yakın olmuş. Mısraları yumuşak yumuşak. Azıcık melankolik, azıcık dertli, azıcık küskün, ama sıcak mısralar. İşte bunlardan bir dizi: "Hâlâ şaşkınlığı üzerimizden gitmeyen — Sevmenin çocuk sevincinden gelenlere bak — Olanlar oldu, olanlar gerilerde kalacak — İşte tükenmedik, işte yitirmedik kendimizi — Bulutlar açar gider, akşam üstleri mahzun — Ayni kiraz dalı bir defa daha sallanmaz — Ama ayni rüzgârda — Her mevsim yeni rüzgârlar, — Yeni kiraz dalları bulacaktır sallayacak — Hergün beraberinde götürdüğün düşünceyi bulacaksın — Ne sen arkada kalacaksın — Ne düşüncen arkada kalacak"

Kurdakulun bu yumuşak ve candan mısraları dudaklarımdayken, bu kere, bir gürleme gibi kulaklarıma "Kavel"den aktardığım başka mısralar doldu. Azıcık Attila İlhan, azıcık Berrin Taşan ve azıcık da daha başkaları kokan, ama erkekçe, gürül gürül gürleyen mısralar: "birşey var anlamadığım bu yasaklarda — ben güldükçe neden karartılır ışıklar — duvarlar yükseltilir köpekler kışkırtılır — kundakta bebek suçlu tarlada tohum — birşey yar anlamadığım bu yasaklarda — umutsa umut benim beyoğlubeyler — savaşsa savaş benim beyoğlubeyler — ya siz kimsiniz"

Hasan Hüseyin bir başka şiire de şöyle girmiş : "tarlakuşlarına inanır — allaha inanmazdı — denizi ilk gördüğü gün — ölüm ölüm diye bağırdı — ve gözlerinde mavi — yıllarca çalkalanıp durdu"

Birinde 18, ötekinde 19, topu 37 şiir. Ama içlerinde öyle güçlüleri var ki, yazarlarına gıpta etmemek mümkün değil. İnsanoğlunu tâ içinden, canevinden yakalayıveriyorlar. Mısralarını ister istemez dudakların malı ediyorlar. Büyük şiirler mi yazmışlar, şiirde çığır açacak şairler mi Hasan Hüseyin ile Şükran Kurdakul? Hayır. Hayır ama, yıllardır şiir adına okuyageldiklerimizden çok ötede, gerçekten şiir ler yazmışlar. Yarının, öbürgünün değil ama, hiç değilse bugünün şairi ikisi de. Şiirden hoşlananlara - şayet hâlâ kaldıysa - bu iki şairin bu iki kitabını okumalarını tavsiye ederim.

İlhami SOYSAL

Kitaplar

TÜRK SAZ ŞAİRLERİ

Ord. Prof. Fuat Köprülünün başlangıcından bugüne kadar saz şairleri hakkındaki derlemesi 3 cilt 20 lira

İYİ VE DOĞRU YAZMA USULLERİ

Fevziye Abdullah Tanselin gramer kitabı, iki cilt 15 lira

OSMANLICA - TÜRKÇE ANSİKLOPEDİK LÜGAT

Ferit Develioğlunun sözlüğü 110 lira

EDEBİ ÇIĞIRLAR
Bahri Ulaşın derlemesi 5 lira

SAZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ
Vasfi Mahir Kocatürk 15 lira

KAVEL

Hasan Hüseyinin şiirleri. Ataç Kitabevi yayınları 53, isteme adresi: Ankara cad. 45- - İstanbul, Ersa Matbaası, 1963, 48 sayfa 200 kuruş)

Dergiler

OTAĞ — Aylık, sanat-düşünce-eğitim dergisi, 10. sayı

Otağ, daha ziyade edebiyat hevesliler tarafından çıkardan, uzun boylu yaşama şansı olmayan ama gerçekten hareketli, zevkle hazırlanmış bir dergi. Yazılarının çoğu çeviri. Hemen bütün edebiyat dergilerinde olduğu gibi birkaç şiir, bir kitap tanıtma yazısı, tiyatro ve debiyat üzerine edilmiş laflarla da diğer sayfalar dolmuş. Günümüzün daha çok arama ve çabalama devrinde olan edebiyatının iddialı temsilcileri Otağcılar, daha çok günümüzden uzak, günlük yaşantının dışında işlerle uğraşıyorlar. Sanatı sanat için uğraşılan bir lüks olarak anlamadıkları anlaşılan Otağcılar, inandıkları ile yaptıkları arasında bir düzen kuramamışlar. Ahmet Kemal adlı yazar derginin bu sayısında bu konuya dokunmuş, dağınık bir şekilde konuya ele aldıktan sonra da, uzun yıllardan beri kendiliğinden birşey yapıp varlık gösteremeyen bütün edebiyatçılar gibi, «devlet korumuyor sanatçıyı" deyip işin içinden çıkmış. Maamafih Otağ, hiç olmaz ise şekliyle okuyucuyu »yalayacak bir dergi. İ. S.

Tüli'den haberler

Pazar günkü Parti Meclisi toplantısından azıcık fırsat bulan CHP. milletvekilleri, öğle yemeğini Anadolu Kulübünde yedikten sonra, Kemal Satırın ısrarı ile, hep birlikte maça gittiler.

Olgunlaşma Enstitüsünün kuruluşunun altıncı yılı münasebetiyle geçen haftanın sonlarında, Cumartesi ve Pazar günleri Ankara Palas salonlarında, atölyelerinin çalışmalarını gösteren ilginç bir defile yapıldı. Bu Seferki defile, bundan önce aynı salonlarda gördüğümüz, başka terzihanelere ait defilelere nazaran, seyircilerin giyim-kuşamı bakımından, epeyce mütevazı idi. Fakat teşhir edilen eserler cidden takdire değerdi. Her biri ayrı ayrı şık, kullanışlı ve uygun fiatlıydı. Siparişler da umumiyetle, işitilenin hilafına, çabuk veriliyormuş.

Defilenin spikerliğini Deniz Adanalı yapıyordu. Bu isim, kulaklara yabancı gelmiyecektir. Belki de bir çokları, kendisini Deniz Serez diye hatırlıyacaklardır. Deniz Adanalı mikrofona çok alışık, âdeta kendi salonunda konuşur gibi konuşuyor, herkesle sohbet ediyordu. Bir zamanlar kendisi de, manken olarak, elbiselere âdeta yeni bir hava verirdi. İstanbul kendisine pek yaramamış olacak, epeyce zayıflamış.

Salon çok kalabalıkta ve diğer salonları açmadıkları için birçok kimse ayakta seyredeblldi.

Bir de, her zamanki gibi, mankenler yüksek masaların üzerinde yürümüş olsalardı, arka sıralarda oturanlar elbiselerin yarı belden aşağı kısımlarını da görmüş olacaklardı. Birçok defilede ayakkabıları bile tetkik imkânı bulunuyor ve çok da rahat ediliyordu.

Kumaşlar Menekşe ve Karamürsel mağazalarından temin edilmişti. Mankenler ise, Ayten Kaçmaz, Ankaradaki bir Uzak Doğu temsilcisinin eşi Madame Fry, Çiğdem, Ülker Sanan ve en çok elbise teşhir eden Ülkü Dormendi. Misafirler ön sıralarda yer bulabilmek için çok erken gelmişlerdi. Ülkünün annesi ve babası, senatör Zekâi Dormen ve eşi de en ön sırada, haklı bir iftiharla kızlarını seyrediyorlardı. Davetliler arasında, eski Büyük Elçilerden İzzet Aksalurun eşi Mehveş Aksalur, beyaz şapkası ile pek zarifti. Sevim Erkaslan, kahverengi jarse elbisesi ile çok şıktı. Sarışın Tülin sıcağa dayanamayıp, mantosunu çıkarınca, kendisine pek yakışan yeşil elbisesi de meydana çıktı. İmar ve İskân Bakanlığı umum müdürlerinden Zahit Mutlusoyun eşi Selma Mutlusoy, bermûtad, yalnız gelmişti. Avukat Mehlika Yalım, spiker Mukaddes Gözaydın, Flamingonun sahibi Saffet ve genç eşi; Reşit Önderin siyah, çok sade elbiseli eşi, güzel etolü ile Ankaranın Grace Kelly'si nâmını haklı olarak muhafaza eden Hacettepe Hastahanesinin eczacısı Aysen Karan, Turan Güneşin eşi, İbrahim Öktem ve eşi de defiledeydiler.

Geçirdiğimiz haftanın en hareketli gecesi. Cumartesi gecesi oldu. Hariciye köşkünde. Melahat Gürselin himayesinde, Kızılay Çankaya şubesinin verdiği balo, cidden çok muvaffak bir toplantı oldu. Yemekli olduğu için akşamın erken saatinde başlayan balo, gece yasağı olmasaydı, muhakkak ki sabaha kadar sürecekti. Saat 01.30 da ayrılanların aklı âdeta arkada katıyordu. Kapıda, tertip heyeti adına başkanları bayan Güngör Berksan - meşhur Dr. Necip Berksanın ayrılmak üzere olduğu eşi -, zerafeti ve nezaketi ite meşhur gönüllü Tanzim Pulat ve Çankaya şubesi başkanı babacan Muhlis Kanak, misafirleri karşılıyorlardı. İçeride de Kent Oteli tarafından hazırlanmış çok uzun bir masa üzerinde cidden itina ve gayret eseri zengin bir büfe vardı. Yanda, başka bir büfede içki satışı yapılıyordu. Burada yine gönüllü hanımlar çalışıyorlardı.

Balo çok kalabalıktı. Tahminen 5-600 kişi kadar vardı. Bütün salonlar açılmıştı. Bir salon dansa, biri de piyangoya ayrılmıştı. Piyango da epeyce zengindi. Hemen herkes aldığından memnundu. Bu arada, tesadüfen sürprizli hediyeler de çıktı. Meselâ saçtan yana epeyce fakir bir beye iki adet tarak çıktı! Ankara Belediye Başkanına bir kol saati isabet etti. Zaten pek dakik olan yeni Başkan böylece, randevularını bizzat ayarlayıp, daha çok kişiyi memnun etmek imkânı bulacak herhalde.

Kızılay idare kurulu üyesi iken yılkında ayrılmış olan **Babür** Ardahana da Milka pastahanesi tarafından hazırlanmış olan, kızılay sembolleri ile süslü, pek büyük ve ağır **bir** puta çıktı. Ardahan hediyesini alırken bir ârıza oldu, smokini pasta lekesi içinde kaldı. Bereket versin, acele koşup temizleyenler oldu da elbise kurtuldu.

Balonun güzel bir cazı vardı, dansetmek isteyenleri tatmin ettiği söylenebilir. Ayrıca Devlet Konservatuarı balesinden meşhur ikiz kardeşlerle bir arkadaşları, tek bir davul refakatinde, çok güzel folklor gösterileri yaptılar. Bu pek cici kızlar dakikalarca alkışlan-

âllar. Bir de takriben on elbiselik bir defile yapıldı baloda. Terzi Bülent, arkasında, kırmızı işlemeli beyaz gömleği ve kravatı ile süslediği smokini, mikrofonda eserlerini bizzat takdim etti. Mankenler de sevimli gençkızlardı. Bunlardan Ayşe Amirak, teşhir ettiği gelinlikle dikkati çekti. Ayşe Amirak, zerafetiyle gözdolduran bir cici kız. Böylece Ankara yeni ve zarif bir manken kazanmış oldu.

Baloda bulunanlardan bazıları şunlardı : En başta, Kızılay İdare Heyeti üyesi Melahat Ruacan ve eşi avukat Asım Ruacan, Bayan Ruacan siyah kadife elbisesiyle pek kibar ve zarifti. Nusret Fişek ve eşi Perihan Fişek de erken gelmişlerdi. Bayan Fişek - umumiyetle balodaki bir çok hanımda olduğu gibi - uzun bir tuvalet giymişti. Tamamen omuzsuz, basenine kadar siyah, alt tarafı beyaz, payet işli bu tuvalet, tahmin edildiğine göre, pek yerli işi değildi. Ama, kendisine de pek çok yakışmıştı.

1946'dan beri devre devre, muhterif nesillerle birlikte milletvekilliği etmiş ve etmekte olan genç C.H.P. Tokat milletvekili Reşit Önder ve gece mavisi, üst kısmı işlemeli ve boncuklu güzel bir tuvalet giymiş olan eşi, Belediye Başkanı Halil Sezai Erkut ve eşi de gelmişlerdi. Erkut, kendisine dansı açması teklif edilince, ilk icraatı meyanında dans açmak bulunmasındansa vatandaşı doyurmanın daha yararlı olacağı kanaati ile, büfenin açılışını yapmayı tercih etti ve doğrusu, aç gelmiş olan birçok misafirin hayır duasını aldı.

Cevat Dursunoğlu iki kızı ve damadı ile birlikte gelmişti. Nedense, gecede Bakan buhranı vardı - hükümette olduğu gibi! -. Herhalde daha mühim işleri olduğu için gelmemişlerdi. Yalnız Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük ile, Milli Eğitim Bakam İbrahim Öktem ve eşi gelmişlerdi. Ahmet Demir ve eşi de oradaydılar. Sovyet Büyük Elçisi Rijov, Yugoslav Büyük Elçisi Çuriç - Ahmet Andiçenle pek sıkı görüşmelere dalmıştı - ve Pakistan Büyük Elçisi ila eşi de oradaydılar. Osman Nuri Torun siyah, kadife bir elbise giymiş olan eşi Cihat Torun ile gelmişti. Kasım Gülek pek neşeli olarak dolaşmaktaydı. Kırmızı, uzun dantel bir tuvalet giymiş olan Sevda Aydan, Gülekle pek ilgileniyordu. Çıkarken de beraber çıktılar.

Yeniden bıyık bırakmış olan İller Bankası Genel Müdürü Selâhattin Babüroğlu ve eşi, Etibank Ankara Şubesi Müdürü Mübin Dikel ve mavi elbisesiyle pek şık olan eşi Bahçelievler lisesi öğretmenlerinden Semahat Dikel, Adnan Öztrak - bermûtad yalnız yakışıklı yaver Kadri Erkek, Dr. Celal Ertuğ, Muammer Kıraner, Sadi Hanef ve üst kısmı şifon, uzun, siyah bir elbise giymiş eşi, yeni bir böbrek ameliyatı geçirmiş olan Haindi Orhon ve eşi, Dr. Fikret Pamir ve eşi, Menekşe mağazasının sahibi ve pek güzel bir kumaştan yapılmış elbisesiyle eşi, Rahmi Uludağlı ve Olgunlaşma Enstitüsü Müdiresi olan eşi Şerife Uludağlı, gecenin davetlileri arasındaydılar.

Bu hafta salı sabahı, saat dokuzbuçuk sularında Ankaradaki Atatürk Balvarının Kavaklıdere ile Amerika Büyük Elçiliği arasındaki kısmından geçenler pek eğlenceli bir manzara seyrettiler. Beyaz saçlı, yaşlıca bir adam. Ayağında lastik pabuçlar. Bacağında bir gri pantalon. Sırtında mavi bir eşofmanın üstü Koşuyor. Bazen hızlı hızlı yürüyor, sonra tekrar koşmaya başlıyor. Tam Hollanda Büyük Elçiliğinin kapısı önünde, o sırada arabasının içinde dışarıya çıkmakta olan Büyük Elçi Hagenaar'a rastladı. Büyük Elçi, kendisine bir selâm çakan adama önce hayretle baktı, sonra tanıyıp gülmekten kendisini alamadı.

Atatürk Bulvarının koşucusu, David Hotham idi. Adamın gazetesine Türkiyedeki siyasi durum konusunda gönderdiği parlak tefsirleri bilenler bu manzarayı görünce işin içindeki işi anladılar: Demek kiminin bahar başına vuruyor, kiminin kış!

Manken Ayşe Amirak bir gelinlik ve bir elbise teşhir ediyor

Güzele ne yakışmaz ki...

Ağaç

Ağaç dikme günü

Gençkız, elindeki ağır küreği yere biniti, sonra yanındaki erkek arkadaşına :

"— Bak, koruluğumuz mantar gibi, birden yerden bitiverdi!" dedi.

İkisi de başlarını arkaya, genç tonluğa doğru çevirmişlerdi. Hayranlık İçinde, biraz evvel diktikleri ağaçları seyrediyorlardı. İki saat önce gözler önünde çıplak ve cansız uzanan arazi birden yemyeşil olmuştu.

Olay, haftanın başındaki pazar günü, Orta Doğu Teknik Üniversitesinin kampüsünde geçti. Gençler ayaklarının çamurunu temizlediler ve başka bir gruba katılarak uzaklaştılar. Onları kadınlı erkekli başka bir kafile, onları daha başkaları takip etti. Araziden ayrılan herkes, büyük bir hayranlık içinle, eseri, birkaç saat içinde canlanan genç koruluğu seyrediyordu.

O.D.T.Ü. Ağaç Dikme Kulübü o gün, 963-64 mevsimi kampanyasını açmış ve "John F. Kennedy Koruluğu" ismi serilecek olan araziye iki saat içinde 5 bin 500 ağaç dikilmişti.

Otobüsler Ankaralıları Orta Doğu Teknik Üniversitesinin arazilerine getirdiği zaman, fidan yüklü kamyonlar, muhtelif milletlerin bayrakları ile donatılmış bulunan çıplak bir arazide kendilerini bekliyordu. Davetlileri merakla bekliyen birisi de Rektör Kemal Kurdaşdı. Bir gün evelki yağmur, Orta Doğu Teknik Üniversitesi mensuplarını heyecanlandırmıştı, fakat pazar sabahı hava güneşli, berraktı. Gerçi çok ıslak topraklarda kürekler, biraz zor işledi ama, bu güçlük, ağaç dikme amatörlerinin azmini daha da kamçıladı. Fidanların gelmesiyle bitmesi bir oluyordu.

Kennedy Koruluğa

Merasim, saat 10.00'da başladı. Kurdaşın konuşmasından sonra yüzlerle Ankaralı, fidanın nasıl dikildiği hakkında bilgi alarak ve bununla ilgili öğretici yazıyı okuya okuya araziye dağıldılar ve süratle işe koyuldular. Ziraat Fakültesi doçentlerinden Şahap Elçi, bir yandan terini siliyor, bir yandan:

"— Ağaç sevgisini aşılamak için, herkese ağaç diktirmek lâzım. İnsan böyle emek verecek ki ağacın ne demek olduğunu anlasın" diyordu.

Genç üniversiteliler, kadınlar, erkekler, çocuklar, e anda hep **aynı şeyi** düşünüyorlardı.

Saat 12.00'de otobüsler davetlileri geri götürürken, "John F. Kennedy Koruluğu" nun temeli atılmış ve Orta Doğu Üniversitesi arazisi biraz **daha** yeşillenmişti.

Dernekler

Köye okul

Türk-Amerikan Kadınları Kültür Derneği Köy Grubunun Yavrucak Ekibi, geçen hafta başında çok mutlu bir gün yaşadı. Çünkü geçen yıl tasarlanan bir proje gerçekleşmiş ve Yavrucak köyü nihayet bir mazbut okul binasına ve umumi çamaşırhane ile köy öğretmeni için bir öğretmen evine kavuşmuştu.

Okul, hafta başında Ankara valisi , Enver Kuray tarafından ufak bir törenle açıldı. Okulun taşını, kumunu köylü taşımış, Vilâyet masrafı ödemiş, fakat Valinin belirttiği gibi, bütün gayret Türk-Amerikan Kadınları 'Küttür Derneğinin çalışkan üyelerine düşmüştü. Her hafta Salı günü köyü muntazaman ziyarete giden üyeler, bir yandan köylüyü teşvik ederek, bir yandan Vilâyetle temasa geçerek, nihayet köy çocuklarım baraka okuldan kurtarmış, bu barakayı da köy kadınları için dikiş odası ve sağlık merkezi haline sokmuşlardı. Böylece, her hafta Salı günleri bir grup üye, köy kadınlarına ev idaresi" ile ilgili işler göstermekte, bir grup ise okul çağında olmıyan çocuklarla meşgul olmaktadır. Ayrıca Hacettepe Tıp Fakültesinin köye tahsis ettiği doktorlar, bu barakanın bir köşesinde poliklinik yapmakta, ana çocuk sağlığı hakkında köy kadınına bilgi vermektedir.

Dikiş köşesi için hediye edilen,ayaklı makine, köyde dikişi çok kolaylaştırmıştır. Derneğin köy kadınları yararına tertiplediği satış sergilerinde ise, köy kadınlarının hazırladıkları el işleri teşhir edilmekte, böylece kadına gelir sağlama yolları aranmaktadır.

Öncü bir hareket

Okul binası yapılırken, Dernek köy için bir de umumi çamaşırhane yapılmasını sağlamış, bunun için nakdi yardımda da bulunmuştur. Çamaşırhane aynı zamanda hamam vazifesi görebilecektir.

Yavrucak köyündeki eserler Vilayetin, köylünün, Derneğin İşbirliği sayesinde meydana getirildiği için, özel bir anlam taşımaktadır ve açılış törenine katılan civar köylerde aynı isteklerin ve çalışma azminin doğmasına sebebiyet vermiştir.

Valinin isteği ile, kurdelası, **köye** çok emeği **geçen** Mrs. **Van Dyke tara-**

fından kesilen okulda bir Atatürk ve bir de 37 Mayıs köşesi açılmıştı. Çocuklar Atatürkü anlattılar, içlerinden biri:

"— Biz onu hiç görmedik ama, tanıyoruz, ismini her yere yazacağız" dedi.

Dernek üyeleri bundan sonra, eğerlerin meydana çıkmasında yararlı olanlara birer teşekkür belgesi dağıttılar. Öğretmen Halis Korkmaz, inşaatların başından ayrılmayan ve köylüyü çalışmaya teşvik eden Duran dayı, muhtar Cafer Arslan, köyde lider vazifesi gören Hatice Arslan, atatürkçü imam Saadettin Onsekiz, belgeyi hak edenler arasındaydılar.

Her üyeye bir köy

Geçen yıl İstanbul Merkezine bağlı olarak Ankarada faaliyet gösteren "Köy Öğretmenleri ile Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği"nin Ankaralı üyeleri mevsim başında ilk toplantılarını yaptıkları zaman, sayılarının 300'e çıktığını ve bir şube halini almadan sistemli bir çalışma yapamıyacaklarını tespit etmişlerdi. 4 Aralık Çar--amba günü Sanatsevenler lokalinde yapılan ikinci toplantıda bu fikir daha da olgunlaşmış olarak karara bağlandı.

Köy öğretmenine, köy okuluna ve öğrenciye yardım amacı ile kurulan dernek, "her üyeye bir köy" fikri etrafında çalışmalar yapmakta ve üyeler, okul öğretmenleriyle mektuplaşarak, köye günlük gazete, eğitim aracı, kitap, defter göndermek suretiyle yardımcı olmaktadırlar. Öğretmenlerle mektuplaşma köy öğretmenine manevi bakımdan da bir destek teşkil etmekte, öğretmene çeşitli dert ve sıkıntılarım dökme ve bunlara çare bulma imkânını sağlamaktadır.

Sanatsevenler lokalindeki son toplantıda Gelir, Üye Kaydetme ve Sosyal Faaliyet kollan kuruldu ve Perihan Ufun başkanlığa seçildi.

Dernek her ayın ilk çarşambası, sabah saat 10.00'da Sanatsevenler lokalinde bir sohbet toplantısı tertipleyecek ve bu sohbet toplantısında üyeler birbirleriyle tanışacak, yeni üyeler kaydedilecektir.

Köy Öğretmenleriyle Haberleşme ve **Yardımlaşma** Derneğinin başlıca özelliği, her üyenin büyük bir faaliyet sahasına sahip olması ve bu sahada insiyatifini kullanabilmesidir. Üye köye istediği yardımı, kendi çabası ile yapacak, bunun için' kendi çevresin**deki** insanları bu yardıma sürükleyecek,! böylece, köye yardım kampanyasında çok miktarda insandan fayda-

Eğitim Olmadıkça..

Birleşmiş Milletlerin, dünyadaki kadın haklan üzerinde esaslı bir araştırma yaparak kadın haklarını bütün dünyada işler bale getirmeye çalışmak üzere, daha enerjik bir politika izlemeye karar verdiği şu günlerde, türk kadınının siyasi hakkına kavuşmasının 29. yılını katlamış bulunuyoruz. 5 Aralık 1934'de türk kadını milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazanmıştı.

Belediyelerle ilgili siyasi hakkına ise, bundan da evvel, 1930 yılının Nisan ayında kavuşmuştu.

Siyasi hakları, diğer hakların son merhalesi olarak ele alınırsa. Türkiyede kadın haklarının oldukça eski bir geçmişe dayandığını kabul etmek gerekir. Çünkü kadın hakları dünya tarihinde akıl durduracak kadar yenidir ve daha çok XX. yüzyılın bir özelliği olarak kabul edilmektedir. Gerçi kadınlar, haklan için XIX. yüzyılda çetin mücadelelere girişmişlerdi ama, olumlu sonuç ancak XX. yüzyılda alınmaya başlanmıştı. Fakat şu nokta üzerinde durmak gerekir: Siyasi hakların diğer hakların, toplumsal ve kültürel hakların son merhalesi olarak kabul edilmesi, bir şekil görünüşü sonucudur. Siyasi hakların büyük önem taşıması yanında, toplum kalkınması ancak bu toplumda kadının, diğer haklarını da kağıt üzerinde kalmaktan kurtarıp, uygulaması ile mümkündür.

Bu fikri ileri sürerken, kadınlarına bir türlü siyasi haklarını tanımak istemiyen ve bu bakımdan pek hodbin bolduğum isviçreli erkeklerin savundukları tezi haklı göstermek niyetinde değilim. Seçmek ve seçilmek hakkının en mukaddes bir hak olduğuna inanıyorum. Ancak bu ,bence, kadın haklarının son merhalesi değildir. Çünkü siyasi haklar kanunlarla en çabuk halledilebilinen haklardır. Bir toplumun seçkin ve aydın zümresi istediği takdirde, kadın siyasi hakkına kavuşur. Halbuki kadını ve bütün toplumu etkileyen bir takım zincirler vardır ki, bunlar dünyanın çok büyük bir kısmında, insanları geçmişin karanlıklarına sımsıkı bağlamakta ve kadım en ilkel haklarından yoksun bırakarak bu hakların kağıt üstünde kalmasına yol açmaktadır.. Meselâ toplumumuzda, kadın siyasi haklarını, rahatça kullanır seçer ve son mahalli seçimlerde gördüğümüz gibi, yaşadığı hayatın verdiği imkân dahilinde seçilme hakkından da faydalanmaya çalışır. Ama henüz toplumun üzerindeki gerici baskısından, karaçarşaftan tamamiyle kurtulamamıştır. Türk kadını bugün büyük çoğunluğu ile sömürülmekte, eşya gibi satılıp alınmakta, dövülmekte, kaba kuvvetin hâkimiyeti altında ilkel bir hayat sürmektedir. Bunu bir tezat olarak kabul etmek da doğru değildir. Çünkü kadının kültürel ve toplumsal bütün haklarını uygulayabilmesi yalnız kanunlarla sağlanamaz. Bu daha çok, yaşadı» ğı toplumun sosyal şartlarına bağlıdır ki, bunun gelişmesi de ancak eğitimle mümkündür. Bu durum, büyük Atanın yarattığı en büyük eserlerden biri olan modern türk kadınının yaşadığı memleketimizde, açık bir şekilde görülmektedir. Eğitimi sağlıyabildiğimiz büyük şehirlerimizde kadın hakları en par» lak şekilde başarıya ulaşmış, en ileri toplumlarla gerçekten boy ölçüşecek bir niteliğe sahip olmuş, eğitimin girmediği yurt parçalarında ise, kâğıt üzerinde kalmıştır. Bunun içindir ki biz Köy Enstitülerine büyük umut bağlamıştık, Köy kadınının zincirden kurtulmasını böyle gerçekçi bir eğitime bağlamadıkça da, "dün"ü yenmek kolay olmıyacaktır.

Kadın haklarım münferit dâva olarak ele almak mümkün değildir. Kanunları tamamlayıcısı eğitim uygulanmadıkça, Birleşmiş Milletler de bu konuda büyük birşey yapamaz.

Jale CANDAN

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
BAŞ VE DİŞ
NEZLE
GRİP
GRİPİN
KININLI
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

2 Piyes Gördüm

Oyun :	1) "Çağırılmadan Gelen" ("L'Intruse"); (Oyun, 1 perde). 2) "Dereye Vuran Gölge", (Oyun, 1 perde). 3) "Düşman Çiçek Göndermez", (Komedi, 3 perde),
Yazanlar :	1) Maurice Maeterlinck. 2) John M. Synge. 3) Pedro Bloch.
Çevirenler:	1) Mehmet Fuat. 2) Saffet Korkut. 3) Hasan T. Levendoğlu.
Tiyatro:	Devlet Tiyatrosu (Oda Tiyatrosu).
Sahneye koyanlar	1) Asuman Korad. 2) Ergin Orbey. 3) Nuri Altınok.
Dekor - Kostüm	D Hüseyin Mumcu. 2 ve 3) Turgut Zaim.
Konular :	1) Maeterlinck'in tiyatroya -natüralist tiyatroya bir tepki olarak- getirdiği 1890 sembolizmi içinde, "ölüm"ün ve onu saran "sır"rın şairce tasviri. 2) Ölmüş gibi davranarak karısını "sınayan" kurnaz ve bencil bir köylü, onun gerisinde de İrlanda köylerinin katı realitesi. S) Kadında çirkinliğin yarattığı kompleksler, bu yüzden yıllarca biribirini tanıyamamış, anlıyamamış bir çiftin komik dramı.
Oynıyanlar	1) Gülcan Öcalır (Büyük Kız), Asuman Korad (Büyükbaba), Attila Eldem (Amca), Turgut Savaş (Baba), ves. 2) Ergin Orbey (Daniel Burke), Âli Cengiz Çelenk (Bir Serseri), Savaş Başar (Michael Dara), Gönül Peyman (Nora Burke). 3) Macide Tanır (Silvia), Ümran Uzman (Ceraldo).
Beğendiğim	2) Ergin Orbeyin özenli ve nükteli sahne düzeni. Turgut Zaimin havayı veren dekoru. Ergin Orbeyin çok değişik, çok başarılı kompozisyonu. Âli Cengiz Çelenk ile Savaş Başarın çizdikleri inandırıcı tipler. Gönül Peymanın güzel oyunu. 3) Macide Tanırın bu her bakımdan güçlü role kazandırdığı derin ve beşeri ifade. Ümran Uzmanın ölçülü, rahat, başarılı oyunu. Nuri Altınok un, modern bir üslûb içinde, gerçekleştirdiği en çekici, en doyurucu reji.
Beğenemediğim :	1) Asuman Koradın, Maeterlinck'in zaman aşımına uğramış -hiç değilse Tiyatroda- sembolizmini büsbütün ağırlaştıran sahne düzeni. Kasvetli bir hava içinde aktörlerin "tabillik"ten uzak, teatral kalan oyunları, konuşmaları.
Sonuç:	İlk Brezilya oyunu olarak sahnemize çıkarılan "Düşman Çiçek Göndermez" -fikir ve duygu olarak yeni bir şey söylememekle beraber -, bu mevsim Oda Tiyatrosunda verilen ilk üç oyundan, her bakıma, en çekicisidir.

TİYATRO

Devlet Tiyatrosu

Oda Tiyatrosunda

Oda Tiyatrosu, Pedro Bloch'un "Düşman Çiçek Göndermez"inden sonra, genç kuşak ingiliz yazarlarından Harold Pinter'in "Yaş Günü,Partisi" adlı oyununu sahnesine çıkaracaktır. Aktör Bozkurt Kuruç ile eşi Christine Kuruç'un dilimize çevirdikleri oyunun türkçe adının sonundaki "parti" kelimesi kadar başındaki "Yaş günü" de türkçemizi biraz zorlamakta ve, doğrusu, "tercüme" kokmaktadır. Buna sadece "Doğum. Günü" demek belki daha iyi olurdu...

Harold Pinter'in oyununu Oda Tiyatrosunda Suat Taşer sahneye koyacak, dekor ve kostümlerini Seza Altındağ çizecek, bellibaşlı rollerini de Ali Algın, Süreyya Taşer, Nihat Aybars, Meral Gözendor, Haşim Hekimoğlu ve Savaş Başar oynayacaklardır.

Üçüncü Tiyatroda

Üçüncü Tiyatro, mevsimin ikinci yeni oyunu olarak seyircilerine oldukça eski, ama güzel bir macar oyununu sunacaktır: Ferenc Molnar'ın "Liliom"u. Asude Zeybekoğlunun dilimize çevirdiği, şimdi Ankara Devlet Konservatuvarında Dekor ve Kostüm Tarihi hocalığı eden Max Meinecke'nin de yıllarca evvel başrejisörlüğünü ederken, İstanbul Şehir Tiyatrosunda sahneye koymuş olduğu bu çekici oyunu, Üçüncü Tiyatroda, Ziya Demirel hazırlıyacak, vaktiyle rahmetli Talat Artemelin büyük başarıyla oynamış olduğu başrolü, Liliom'u, da Baykal Saran canlandıracaktır.

Diğer roller şu sanatçılar arasında paylaşılacaktır: Tomris Oğuzalp, Yıldız Aralan, Nurşen Özkul. Gülşen Çıdamlı, Argun Çıdamlı, Erol Kardeseci, Orhan Aral, Ziya Demirel, Mustafa Yalçın, Zafer Ergin, Ertan Savaşçı, Tansu Aytar, Kaya Akarsu, Özcan Er, Ertekin Atakan, Erhan Ülkü, Lûtfi Ilkıcı, Mustafa Yalçın - Sermet Serdengeçti. Gülseren Ündeğer.

Yeni Sahnede

Yeni Sahnede büyük bir ilgi çekmekte olan Dürrenmatt'ın "Fizikçiler'i ise, eğlenceli bir fransız komedisiyle yer değiştirecektir. Bu komedi harp sonrasının başta gelen bulvar yazarlarından Andre Rouasin'in son oyunu "Bitmeyen Bir Aşk" -Un Amour qul ne finit pas-dır ve türkçe adı da - "Yaş Günü Partisi" gibi kelime kelime çevrildiği için- biraz "tercüme" kokmaktadır. Fransızcayı ana dili gibi bilen Nevin Menemencioğlunun bunu, hiç değilse, "Sonsuz Bir Aşk" diye çevirmesini dilerdik...

Şahap Akalının sahneye koyacağı "Bitmeyen Bir Aşk"ın dekorlarım Refik Bren, kostümlerim Hâle Eren çizecek, başlıca rollerini de şu sanatçılar oynıyacaklardır: Gülgûn Kutlu, ümran Uzman, İlknur Turan, Halûk Kurdoğlu, Gülsen Alnıaçık, Turgut Sarıgöl, Erdoğan Göze.

İzmirde

İzmirde temsiller vermekte olan "Foto Finiş" ekipi de , repertuvarın eski ve güzel bir oyununu, yeni bir reji ve dekorla, tekrarlamıya hazırlanmaktadır. Tekrarlanacak oyun J.B. Priestley'nin "Bir Komiser Geldi" sidir. On yıl kadar önce Ankara ve İstanbulda Muhsin Ertuğrulun sahneye koyduğu, başrolünü de kısa bir süre oynadığı, bu modern dramı şimdi Salih Canar yeniden sahneye koymakta, dekor ve kostümlerini de Hüseyin Mumcu çizmektedir.

"Bir Komiser Geldi" nin yeni temsillerinde başrolü, Devlet Tiyatrosuna girmiş olan, tanınmış sanatçı Yılmaz Gruda oynıyacak, öbür roller şu sanatçılar arasında paylaşılacaktır: Önder Alkım, Elgin Şanal, Meliha Ars, Nihal 'Türkmen, Oytun Şanal, Oya Şensev, Sadrettin Kılıç.

2 *Piyes* Gördüm

Oyun : "Tilki" ("Volpone or the Fox"), (Komedi, 5 Perde).

Yazanlar ; Ben Jonson'dan Jules Romains ve Stefan Zweig.

Çeviren: Bedrettin Tuncel.

Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Üçüncü Tiyatro'

Sahneye koyan: Ragıp Haykır.

Dekor - Kostüm: Seza Altındağ.

Konu: "Yenisi de -J. Romains'le S. Zweig'in versiyonu, eskisi de -Ben Johnson'unki- zehir gibi acı bir komedya. Olay XVI yüzyılda, Venedikte geçiyor.

İnsanoğlunun çıkarı uğruna nerelere kadar alçaldığını ve "Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan" nasıl olduğunu gösteren keskin bir hiciv.

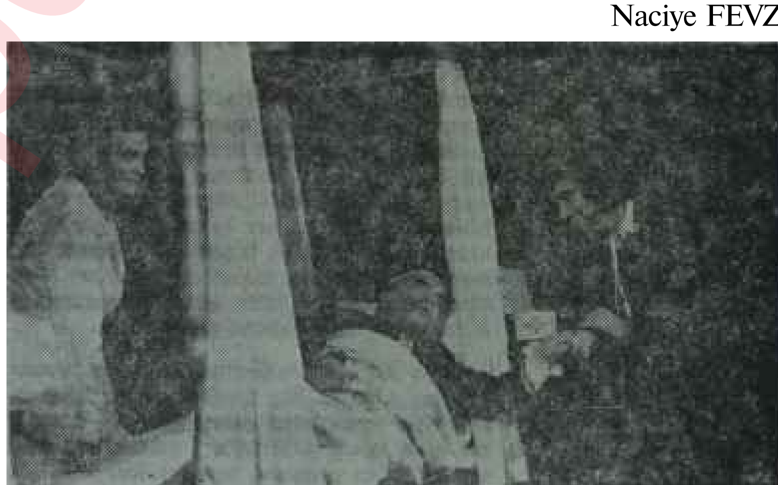
Oynıyanlar Ragıp Haykır (Volpone), Yalın Tolga. (Moska), Erol Amaç (Voltore), Ahmet Demirel (Kervino), Tuğrul Çetiner (Corbaccio), Mustafa Şerbetçioğlu (Leone), Aclan Sayılgan (Hâkim), Coşkun Orhon (Zaptiyelerin başı), Elif Türkân Atamer (Canina), Serpil Bodrumlu (Colomba)

Beğendiğim: Seza Altındağın güzel ve zevkli dekorları içinde Ragıp Haykırın çok ölçülü, canlı sahne düzeni. Dullin'in unutulmaz Volpone'sinde, gene Ragıp Haykırın. Bursa ve İzmir Tiyatrolarına müdür olalı Ankara seyircisinin sanatından yoksun kaldığı bu usta komedyenin, nefis kompozisyonu. Başrol kadar önemi' olan Moska'da Yalın Tolganın zeki, kıvrak ve sevimli oyunu. "Adları leşlere konan yırtıcı kuşlardan akbaba ile kargayı hatırlatan iki korkunç adamı, avukat-noter Voltore ile simsar Carboccio'yu", canlandıran Erol Amaç ile Tuğrul Çetinerin çizdikleri pittoresk tipler. Colomba'da Serpil Bodrumun ölçülü, temiz ifadeli oyunu.

Beğenemediğim Önemli hiçbir şey yok.

Sonuç : Devlet Tiyatrosu sahnelerine bu ikinci çıkışında (ilki, Mayıs 1955) "ensemble" halinde çok iyi oynanan ve zevkle seyredilen bir komedi, Ankarada mevsim başının en güçlü komedisi

Naciye FEVZİ

Üçüncü Tiyatroda "Tilki"
İnsanlığın komedyası

M U S İ K İ

Konserler

İdil Biretin New York Konseri

İdil Biretin New York konseri, bu genç icracının çapına ve temsil ettiği duruma yakışır şartlar altında geçti. Konser yeri, Lincoln Center'in geçen yıl açılan binası Philharmonic Hall'du - Philharmonic Hall, bu büyük şehrin sanat hayatında Carnegie Hall'un yerini almıştır, İdil Biret, dünyanın en ünlü dört-beş orkestrasından biri olan Boston Senfnoi Orkestrasının solisti olarak çaldı.

Boston Senfoni Orkestrası son aylarda RCA kumpanyası reklâmcılarının gayretiyle bir de "Orkestraların Aristokratı" diye bir şöhret edinmiştir. Konser, Boston Orkestrasının New York'taki abone konserlerinden biri olarak verildiği için, üçbin kişiden, fazla insan alan salondaki yerlerin yüzde doksanından fazlası haftalar önceden satılmış, nitekim Lincoln Center, konseri' "Bütün Biletler Satılmıştır" diye ilân etmiş, kalan birkaç yer ise İdil Biretin New York'ta konser vereceğini konser günü öğrenen türklerin girişkenliğiyle kapatılmıştı. Böylece Filarmoni Salonu konserin başlama saati geldiğinde son koltuğuna kadar dolmuş görünüyordu. Her Cumartesi akşamı Boston Senfoni Orkestrasının konserlerini yayınlıyan WOXR radyo İstasyonu -WOXR, New York Times gazeetsinin istasyonudur ve New York'un başlıca klâsik musiki istasyonu diye bilinir - İdil Biretin bir hafta önce Boston'da orkestrayla birlikte verdiği konseri programına koymuştu.

Böylece, dünya çapında isim yapmış türk icracısı ilk defa olarak bu musiki başkentinde konser vermiş oluyordu. Bu önemde bir olay için de bütün hazırlıklar en uygun durumlar altında yapılmıştı. Ne var ki bu, ancak görünürde böyleydi. Bir konserin gösteriş başarısına değil de musiki başarısına erişebilmesi için gerekli şartlardan ikisi ne yazık ki eksikti. Bunlardan birincisi, piyanonun kötülüğü, ikincisi de Philharmonic Hall'un akustik şartlarının bozukluğuydu. Philharmonic Hall'un akustik durumu, bu salonun akustik düzenlenmesini üzerine alan Leo Baranek firması için, yankıları bütün dünyanın musiki ve sesbilim çevrelerine ulaşan bir büyük fiyaskoyu temsil ediyordu. Öte yandan Boston Senfoni Orkestrası, ticari bir anlaşmanın sonucu, konserlerinde hep Baldwin piyanolarını kullanırdı. Bu piyanolar, mekanizmalarının hafifliğine karşılık, donuk ve katı bir ses verirler. İdil Biret için sağlanan Baldwin, özellikle boş sesli bir piyanoydu.

Salonun akustiği ile piyanonun silik sesi birleştiğinde, piyanistin tam bir çalış başarısına ulaşmasını önliyen büyük bir engel ortaya çıkmış oluyordu. Ne çare ki tenkidciler - Herald Tribüne tenkidçisi dışında bu engeli göremediler ve İdil Biretin Rahmaninof konsertosu gibi bir dev eserle başa çıkacak güce sahip olmadığı kanaatine vardılar.

Konser, Dvorak'ın eskiden. Birinci Senfoni diye tanınan "Re majör altıncı senfoni" siyle başladı. Programın ikinci kısmında önce bir amerikan bestecinin, William Sydeman'ın, yüzyıl, başı Viyana anlatımcılığı tarzında yazılmış anlamsız bir eseri, "Orkestra İçin İkinci Çalışma" sı çalındı ve bunun ardından programın son bölümü olarak, İdil Biret Rahmaninof'un üçüncü piyano konsertosuna başladı.'

İdil Biret konserden önce halkı selâmlıyor

Bizim Kristof Kolombumuz

Rahmaninof'un kendi çalısı gibi

Daha ilk ölçülerde piyanonun sesinin yetersizliği ve çoğu yerde orkestranın altında örtülü kalma yargısını giymiş olduğu anlaşıldı. Gerçi **şef** Erich Leinsdorf solo çalgıyla orkestra arasında uygun bir denge kurma çabasını gösteriyordu ve İdil Biret de tepkisiz bir çalgıya ses vermek için elinden geleni yapıyordu ama, fizik kanunlarına nasıl karşı konabilirdi? Duyduğunun sebeplerini araştırmıyan bir dinleyici için İdil Biretin çalışı nitekim büyük ve **renkli** bir tondan yoksundu ve bu çelimsiz görünüşlü gençkız, "erkek konsertosu" diye tanınan bir eserle başa **çıkacak**

adele kuvvetine sahip değildi. Bu yüzden aşın pedal kullanarak, büyük ses sağlama uğruna eserin vuzuhunu feda ediyordu. Journal American'ın tenkidcisi Miles Kastendleck, görüş derinliğinden yoksun böyle bir müşahede öne sürdü-. Oysa eserin ne şartlar altında çalındığını bilenler ve dinleyici tecrübesinden faydalanarak kulaktan ile zihinleri arasındaki ilintiyi buna göre âyarlıyanlar, İdil Biretin çalışındaki üstün vasıfları görmezlikten gelemezlerdi.

İdil Biretin çalışındaki en büyük vasıf, tabiilikti. Aleladenin çok üstündeki tekniği de bu vasıftan büyüme olduğu için, yenemiyeceği bir engel yoktu. Çalman eser, Rahmaninof'un üçüncü konsertosu gibi büyük güçlüklerle dolu bir eser olsa bile... Öte yandan bu konserto, Rahmaninof'un bütün ilhamlı eserleri gibi tabii, yaşanmış, içten gelme bir musikidir. Bu bakıma genç piyanist yorumladığı bestesiyle tam bir ruh uyuşması halindeydi, Üstelik İdil Biret, belli ki, bestecinin kendinin bu konsertoyu çalışını yakından incelemiş ve iyice içine sindirmişti. Nitekim eseri yorumu her bakımdan Rahmaninof un yorumuna benziyordu. Başka yorumlara alışmış dinleyicilere aşırı hızlı gibi gelen tempolardan, cümle biçilişine, ayrıntılara ve eserin genel yapısının icra yoluyla kuruluşuna kadar... Tıpkı Rahmaninof gibi İdil Biret de partisini o anda irticalen yaratıyormuş gibi çaldı. Bir orkestranının bu türlü bir çalışa uymasının ne kadar güç olduğu tahmin edilebilir. İdil Biretin çalışını genel olarak içgüdüler yönelttiği için, Ankara ve İstanbulda orkestraların olsun, şeflerin olsun ona ayak uydurmakta ne türlü sıkıntı çektikleri ve bu bakıma kimi kere orkestrada ne kadar büyük "kazalar"ın husule geldiği bilinir. Genç piyanist bu kere de bu türlü bir çalış tarzı tutturmuştu. Fakat piyanistin beklenmedik taşkınlıklarını musikinin mantığında en ufak bir aksamıya sebebiyet vermeden sürdüren Erich Leinsdorf ile Boston Senfoni Orkestrası, profesyonel seviyenin zirvesine varmış olduklarını bu en uygun fırsatta bir kere daha isbat ettiler.

New York Times tenkidcisi Harold Schonberg'i, bu çalışı "disiplinsiz" diye tanıtmıya götüren işte, kimi kişinin kusur diye görebileceği bu içgüdüsel vasıflardı. Rahmaninof'un konsertosu da eninde sonunda disiplin örneği bir eser diye gösterilemezdi. Ama bu konsertoya duygusal yoğunluğunu, ve içtenliğini işte biraz da bu dış disiplinsizliği veriyordu. Öyleyse çalışın da aynı özelliği yansıtması gerekirdi. İdil Biret nitekim bunu sağladı. Çalışı hernekadar Rahmaninof un çalışının sağladığı örneğe uygunduysa da, kupkuru bir kopya değildi. Tersine, kendi hayatını, kendi yaşanmışlığını, kendi ulaştırıcılığını taşıyan bir çalıştı. Bu konsertosnun bugün en ünlü yorumcuları olarak Van Cliburn ile Byron Janis'i gösterebiliriz. İdil Biretin çalışı, çıkış noktası olarak en uygun örneği, bestecinin kendi yorumunu, Seçmiş olması bakımından, Janis'inkine de, Cilburn'ünkine de tercih edilirdi.

Herald Tribune övüyor

Çalınışı coşkun alkışlar ve "bravolar" izledi. Genç türk piyanisti defalarca sahneye çağrıldı. Salondan çıkarken çevreye kulak verenler hep övgü sözleri duyuyorlardı. İdil Biretin dinleyici başarısına eriştiği aşikârdı.

Ne var ki ertesi gün tenkidciler bu başarıyı teslim etmekte birleşmiyorlardı. Gerçi hepsi İdil Biretin büyük kaabiliyetinin farkındaydılar ve bunu belirtmekten geri kalmıyorlardı ama, New York Times. World Telegram and Sun ve Journal American, genç piyanistin genel seviyesi üzerindeki övücü sözler yanında, bu konsertoyla başa çıkacak kuvvetten yoksun olduğunu öne sürüyorlardı.

Bununla birlikte New York Herald Tribune'ün tesirli tenkidcisi Alan Ricah İdil Biret için her bakıma en parlak övgü sözlerini kullanıyordu. Rich'in yazısının İdil Biretle ilgili bölümleri şöyledir:

"Akşamın solisti, 22 yaşındaki türk piyanisti İdil Biret, Londra ve Paristen buraya yığınla yetki belgesiyle birlikte geldi. Bunda şaşılacak bir yan yok. Çelimsiz görünüşlü ve tuhaf bir güzelliğe sahip bir gençkız olan Bn Biret, hem olgun, hem de heyecan uyandırıcı bir musikişinas. Bu mevsim burada ilk olarak çalan piyanistlerin birçoğu gibi, musikişinaslığının her cephesini iyice yansıtmıyan bir eser seçmiş. Fakat Rahmaninof un Üçüncü Konsertosunda yaptıkları, Avrupada ona hayran olanların bilgiye konuştuklarım doğruladı.

İdil Biret anlayış ve mizaç zenginliiiyle dolu, büyük ve heyecanlı bir icra ile eseri çaldı. İlk bölümde yer yer orkestranın yükü altında ezildiyse de bu tonsuz bir piyanonun ve salonun akustiğinin kabahati yüzünden olsa gerek. Fakat duyulabilenler harikuladeydi. Tekniği kusursuz, ritme ve cümle biçilişine olan hakimiyeti en üstün musikişinaslığın delillerini taşıyor. Ualım ki gene gelsin buraya ve nelere muktedir olduğunun başka örneklerini versin."

S i N E M A

Filmler

"Sporcunun Hayatı"

Eskinin sinema kuramcısı ve düşünürü, bugünün "fiilen" sinemacısı Lindsay Anderson'un filmi "This Sporting Life - Sporcunun Hayatı") çıkmaza saplanmış bir ülke sinemasının yeni bir anlayış ve özellikle nasıl yeni baştan günışığına çıktığının en elle tutulur örneğini vermektedir.

Anderson, "kızgın" bir yazardır. Yeni kuşak ingiliz sinemacılarına bir süre yol göstericilik etmiş, savaşmış

Richard Harris ile Rachel Roberts "Sporcunun Hayatı" nda

Başarılı takım!

re yeni bir kuşağın yeni bir anlayışla sinemaya gelip yerleşmesine yararlı olmuş, onları her yönden desteklemiştir. Yazar Anderson, gerçek anlamda bir sinemacının mutlaka ve mutlaka dokümantercilik ve gerçekçilik okullarından gelmesinden ve sırtını buna dayamasından yanaydı. Uluslararası film festivallerinde ilgiyi üzerine çeken yeni ingiliz filmlerine bakılsın, yeni kuşak sinemacılarının bu sese kulak verdikleri görülecektir.

Rejisör olarak Lindsay Anderson'un filmi "This Sporting Life - Sporcunun Hayatı", yazar olarak Lindsay Anderson'un savunduklarının ve çizdiklerinin dışında değildir ve başarısının büyük çoğunluğunu da buradan kazanmaktadır. "This Sporting Life" türkçe adından da anlaşılacağı gibi, bir ragbi oyuncusunun, Frank Machin (Richard Harris) in hayatından bir kesiti vermektedir. Bir maden işçisi olan Machin, City takımına oyuncu girer ve yaşaması beklenmedik bir anda yön değiştirir. Machin'in tek değişmeyen yanı, evinde kiracı olarak kaldığı dul Margaret (Rachel Roberts) e olan onmaz tutkusu ve aşkıdır.

"This Sporting Life - Sporcunun Hayatı", bir ragbi oyuncusunun, David Storey'in gerçek hayat hikâyesinden alınmıştır ve çevre, bütünüyle gerçeklere dayanmaktadır. Storey, bu oto-biyografik romanında profesyonel liglerde yer alan kulüplerin ve o kulüplerin oyuncularının birleşik hayatını, kendi hayat hikâyesinde verir : Frank Machin, gerçekte Storey'in kendisidir.

Kişiler

Hikâyenin baş kahramanları, iki kişidir: işçilikten ragbi oyunculuğuna geçen Frank Machin ve tutkunu olduğu dul evsahibesi Margaret. Machin, iri yapılıdır, yani fiziksel bir üstünlüğe sahiptir ve bunu gerekli gereksiz her yerde kullanmaya kalkışır. Fizik yapısının dışında, bilinçsiz bir memnunsuzluğu da birlikte sürdürür. Çevreye ve çevrenin her türlü baskısına karşı çıkmak ister. .

Evsahibesi Margaret, Machin'in tam karşıtı bir tiptir. İçine dönük, çevrenin her çeşit baskısına açık, bu baskıyı kabullenmiş, güçsüz bir kadın. Kendine göre bir dünya kurmuş, o dünyasında yaşamaktadır. Bir kazada ölen işçi kocasına, kocasının anısına sıkısıkıya bağlıdır. Bu anıların dışına uğramayı, bir gün olsun düşünmemiştir. Machin, Margaret'i iyiden iyiye sevmektedir ama, Margaret'in bu kendi iç dünyasına sızamamaktan ötürü de ne yapacağını bilememektedir. Machin saldırdıkça, Margaret daha çok savunmaya geçmekte ve dünyasına daha çok çekilmektedir. Bu yüzden, Machin ile sürekli bir çatışma halindedirler. Machin, Margaret'i gerçek dünyaya asıl yaşanılan dünyaya çekip götürmek istedikçe, çatışma büyümekte ve aradaki aşk da küçülmekte, uzaklaşmaktadır.

Ama bir yerden sonra Margaret. kadın kişiliğinin etkisinden kurtulamaz ve Machin'le cinsel birleşmeyi kabullenir. Machin için bu, bir bakıma fiziksel bir zaferdir , ama, Margaret, Machin'in aşkım itirafı karşısında hemencecik eski Margaret olur ve karşılık bekleyen Machin'e "Birlikte yatıyoruz ya... Daha ne istiyorsun?" diye şaşkınlıkla sorar. Aslında bu şaşkınlık değildir, Margaret bilinçli bir şekilde geçmişe ve kocasıyla olan ortak anılarına bağlıdır. Machin'le seven bir kadın olarak değil, cinsel duygularını tatmin eden herhangi bir kadın olarak yatmaktadır.

Machin bu kadar incesini düşünmez, Margaret'i sevmektedir. Onun için önemli olan Margaret'in de kendisini ayni şekilde sevmesidir. Bütün çabası bunun üzerinedir. Bunun için ragbi oyuncusu olur, bunun için profesyonel kulüplerin yöneticilerinin tuzaklarına bir yere kadar tahammül eder ve kulüp başkanının karısıyla yatmayı bunun için kabullenmez.

Margaret, bir iç çekişmesi içindedir. Kiracısıyla olan ilişkisi çevrece duyulmuştur, baskı gittikçe artmakta, daire daralmaktadır. Üstelik, Margaret iki çocuk anasıdır, bu çocuklar sürekli olarak ölen kocasını hatırlatırlar. Beri yandaki Machin gençtir, ünlüdür, para sahibidir ve ev işleriyle kavrulmuş Margaret'i -kendi katının kadını olmasından ötürü - sevmektedir. Fakat Margaret için değişme kolay değildir. Belki ağır ağır bir değiş-

meye uğrayacaktır ama, Machin buna meydan vermez. Bu yüzden Marçaret ikili bir baskıyı sürdürür.

Çevredeki kahramanlar

Ragbi oyuncusu Machinin iki dünyası vardır: Ev ve Margaret ile olanı birinci, kulüple -yöneticiler, oyuncular ve antrenör yardımcısı, v.b. - olanı da ikinci dünyadır. Machin, bu ikili dünya arasında sıkışıp kalmıştır. Başkaldırır, karşı koyar, ama sonunda yenilmeye mahkûm olduğunu anlar. Machin ferttir, topluma karşı açtığı her savaşta yenilecektir.

Kulüple olan münasebetlerinde Storey -Anderson çifti, seyirci karşısına üç ayrı tip çıkartırlar. Yöneticiler -Slomer le weawr- takım arkadaşı Maurice ve antrenör yardımcısı Johnson. İki yönetici, sürekli bir çekişme ve savaş halindedirler. Birinin ak dediğine öbürü mutlaka kara demekte ve Machin'i aralarında pay edememektedirler. Her iki yönetici de oyuncularını özel hayatlarında kendi tutkularına, ya da karılarının tutkularında hizmette kullanma amacındadırlar. Machin, bir noel dolayısıyla verilen Weawer'lerdeki bir partiye katılır ve "son" a orada varır: Yöneticilerin gerçek kimlikleriyle karşılaşır. Fakat Machin, hiç birşey yapma gücüne sahip değildir. Sövmesi de karşı tarafın ne gücünü eksiltir, ne de yok olmasını sağlar.

Maurice, halim selim bir takım oyuncusudur. Machin'e karşılık daha da bilinçlidir, oyunun kaidesine göre oynanması gerektiğine inanmış ve kabul etmiştir. Machin, Margaret ile bütün bağlarını koparıp Maurice'e akü danışmaya -ya da iç dökmeye- koştuğunda, her birinin "yeşil sahaların canavarı" olduklarını tasdik eder. Dış çevreye göre, oyuncuların hepsi de canavar durumundadırlar. Yöneticiler, bu ehil canavarları eğitirler, diledikleri kalıba dökerler, yüceltirler, ya da yerin dibine batırırlar. Karşı durmaya hakları yoktur. Maurice, Machin'e, Margaret konusunda yanlış kadın seçmiş olduğunu da açıklar. Başka bir katın kadınları, canavarları, tam tersi bir görünüşte, birer ilah olarak görmektedirler. Maurice'in evlendiği kız buna örnek gösterilebilir.

Machin'in oyuncu olmasında, belli bir katın adamlığından sıyrılıp yeni bir kişiliğe girmesinde büyük yardım payı olan antrenör yardımcısı Johnson, yarı şövalye niteliğini taşır. Johnson'un ütopist davranışlarına Machin, bir yerden sonra tam bir gerçekçilikle karşılık verir, görmezliğe getirip yürür, Johnson'ı çiğner geçer.

Ben-Hur hakkında

*Geçen hafta bu sütunlarda, "Ben-Hur" adındaki filmi getirtmek için ödenen paraya, yasak edildiği belirtilirken "söylentiye göre" bedelin 60 bin dolar olduğu kaydedilmişti. Bise bildirildiğine nazaran **Ben-Hur** için bunun yaramdan az bir yara. 34 bin dolar ödenmiştir.*

..ve Anderson

Rejisör Lindsay Anderson. Storey'in hikâyesini yine Storey'in elinden çıkma bir senaryoda işlemektedir. Sinema anlatımı, kesinlikle klasik, yani bilinen bir yoldan değildir. Olaylar dizisi, başlayıp ortaya gelmekte, sonra düğümler atılmakta ve en sonda da bütünüyle çözüme gidilmemektedir. Zaten Anderson'dan da beklenen bu değildir .Hikayeye - aşağı yukarı Resnais'nin "Hiroshima, Mon Amour - Sevgili Hiroşima'sına benzer - şimalki zamanla girilmekte, geçmiş, çok kısa anılamalarla verilmekte, sonra yine şimdiki zamana dönülmektedir. Aynı çözüm yolunu sinemada deneyen iki rejisör arasında, Anderson. Resnais'ye karşılık, bilinen sinema noktalamalarına pek ayak uydurmamakta ve çokluk "kesme"yi kullanmaktadır. Bu, normal ve bu çeşitten yeniliğe alışkın olmayan seyirci 1çln, elbette ki tehlikeli bir durum yaratır. Fakat Anderson, güçlü bir sinema kişisi olduğunu büyük bir raahtlıkla ortaya koyduğundan, yeniliği de pek öyle rahatsızlık vermemektedir.

Albert Finhey ile birlikte Karel Reisz'ın "Saturday Night And the Sunday Morning - Sevişme Günleri"nde sinema oyuncusu olarak tanıdığımız Rachel Roberts ve eskice bir sinemada geçmişi olan Richard Harris gibi iki iyi oyuncuyla çalışması da Anderson'un lehinedir. Yalnız, ilgiyi çeken bir başka nokta şudur: ne Rachel Roberts ve ne de Richard Harris, sinemanın istediği ve seyircinin de alışkanlıklardan gelme beklediği "güzel erkek" ve "güzel kadın" niteliklerine sahip değillerdir. İkisi de çirkindirler ve Anderson, iki saate yakın bir süre içinde bu iki çirkin insanın aşk serüvenlerini seyircisine -önce direnen, fakat sonra yumuşayan seyircisine - seyrettirmektedir.

Rejisör-oyuncu alış verişi "This Sporting Life - Sporcunun Hayatı"nda olağanüstü bir başarıdadır. Machin'de Richard Harris, her ne kadar Marion Branda ya da Paul Newman stili, yumuşak ve bazan da zorlama bir rahatlığa kaçan bir oyun veriyorsa da, destekleri ve karşısındaki Rachel Roberts, dengeyi sağlamaktadırlar. Katı, kendine tutkun, zorba, savaşçı Machin, bir yerden sonra Richard Hanisin dışında bir oyuncu ile düşünülememektedir. O kadar rolünün ve Machinin kişisi olmaktadır.

S P O R

Haberler

Galatasaray Kulübünün sempatik Başkanı, gazetecilerle konuşurken hiç de formunda görünmüyordu. Çeşitli dertleri vardı ve hepsi de çare bekleyen dertlerdi. Teknik bilgisi, tecrübesi, temsil ettiği ve dayandığı camianın kudreti bütün müşkülleri yenmeğe yeterdi ama, işte derdin büyüğü bu "amma" da idi. Kulüplere yardımcı olmakla vazifeli teşkilât A'dan Z'ye kadar işleri yokuşa koşuyor, en rahat çözülecek İşleri Gordiom düğümüne çeviriyordu. Fenerbahçe Kulübünün Başkanı İsmet Uluğ da daha üç-beş gün evvel teselliyi basma sığınmakta bulmamış mı idi? Şimdi o da, Yavuz ağabeysinin yolundan, dertlerine deva arıyordu!..

Ne idi bu bitmez tükenmez Ergin meselesi?

Erginin macerasının aslında o kadar büyütülecek bir tarafı yoktur. Evvelâ Gençlerbirliğine amatör olarak fiş imzalayan Ergin, arkasından İzmirden Altay ile ücreti mukabilinde mukavele imzalamış, sonra da mukavelenin mürekkebi kurumadan rotasını İstanbula çevirip, sil baştan etmiş ve Galatasaray Kulübü ile anlaşarak, sporu da paradan üstün tuttuğu için, yeniden amatör fişi doldurmuştur! Heyetler, Federasyonlar, Genel Müdürlük biribirine girmiş, aynı mevzuatı kimi tersinden, kimi yüzünden okumuş, kimi demiş amatör, kimi demiş profesyonel; ama hiç biri, "Ergin filânca kulübün malı" dememiştir! İtirazlar itirazları kovalamış, Apak sert çıkmış, "Bu ise ben bakarım" diye dayatmış. Genel Müdür de, »daha aşağı kalmamak için olacak, ''Kurttan büyük aslan var!" hükmüne asılmış ama, işler gene de bitmemiş ve Erginin dosyası gelmiş, Merkez Danışma Kurulunun başına yıkılmıştır. Kurulun fehvası ise Federasyonu tekzip ederek, "Bu delikanlı profesyoneldir" demek olmuştur.

Ulvi Yenal iddia etmekte ve demektedir kl,"Merkez Danışma Kurulunun kanunda yazılı vazifesi açıktın Madde 9, bend E'ye göre, bu kurul sadece mütalâa verir. Kesinlik nerden çıktı? Ergin amatördür de amatördür!"

Bütün alâmetler gösteriyor ki, bu arap saçını sık tarakla açmak işi ağırbaşlı Danıştaya düşecektir.

Galatasaray Kulübünün son onbeş yıllık tarihinde bir Gündüz Kılı; vardır.Önce akıllı ve ince futbolcu, sonra da sırası ile başarılı antrenör, menecer ve teknik direktör olan şöhretli Baba Gündüz... Şimdi bu Gündüz, kulübündeki vazifesinden istifa , etmiş bulunmaktadır. "Yaşasın Galatasaray!" alkışı ile bağladığı açıklamasında, herbiri bir ç yarası olan 9 sebep saymış. Bir yandan parada gözü olmadığım söylerken, bir yandan da hesaplar yapmaktadır.

Ulvi Yenal da Gündüzü haklı bulduğunu açıklamakta, "Gündüzle aramızda halledilmeyecek bir mesele yok. Ben teknik direktörün isteklerini haslı bulurum. Ancak, bu bir İmkân işidir. Takatimizin dışına çıkamayız" demektedir.

Dış turizm gönüllüsü tarihi Berksoy çekildikten sonra yeni kurulan Güreş Federasyonu, bundan iki ay önce, ilk icraat olarak, rus güreş takımını nasıl karşılayacağımızı açıklamıştı. Programın ilk maddesini teşkil eden 21-25 Aralık rus greko-romen karşılaşması dışında, sayılan yedi maddenin hiç birinde bir yenilik yoktu. Antrenör denilmiş, denenmişler sayılmıştı. Ata sporu denilmiş, azıcık ucuz edebiyat yapılmıştı. Kurs denilmiş, sosyal şartlar denmiş, sabit kamp binası - seyyarı olurmuş gibi! - denilmiş, kültürel durumlar denilmiş ve en parlak buluş olarak da "judoyu daha yaygın hale getirmek için..." denilerek alınacak tedbirlerden bahsedilip kargalar güldürülmüştü.

Bu parlak programdan sonra ;!k hazırlık lafları gazetelerin geçen haftaki sayılarında çıktı. Konyanın havasından ve büyük Mevlânanın mâneviyetinden faydalanamayan güreşçiler bu defa fosforlu gıdadan yana eşsiz Pendikte kampa çekilecek ve bu kampa Ankaradan 22, İstanbuldan 16, tamirden 3, Maraştan 3, diğer geri kalan bölgelerden de ikişer, üçer olmak üzere elli adet demir kuşaklı pehlivan toplanacaktı. Bu güreşçiler, rivayet edilir ki, daha önce imtihanlardan geçirilip elenmişler.

Kamp açıldı ve Federasyon Başkanı, Berksoy usûllerine bağlılığını göstermek için, işe bir basın toplantısıyla başladı. Tek sistemden söz etti, 40 kişilik bir kafile ile Tokyo oyunlarından evvel deneme müsabakaları için yabancı diyarlara taşınmayı ihmâl etmiyeceklerini müjdeledi. Basın ile beraber bütün spor çevreleri ziyadesiyle tatmin edildikten sonra seçmelere ge çildi

6
Milyonluk 100. yıl çekilişine
katılamıyanlar için
5
Milyonluk yeni bir çekiliş
ÜST ÜSTE İKİ ÇEKİLİŞTE
11
milyon
T.C. ZİRAAT BANKASI

SÜMERBANK

Memleketimizin en büyük sanayi teşekkülü

Sümerbank

Bankacılık hizmetlerile de emrinizdedir.